శ్రీః

తైత్తిరీయోపనిషత్తులు

(సస్వరము.)

Sitarama Rao

చెన్నపురి:
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్
వారిచేఁ బ్రకటితము.
1939.

27838
3/7/78

శ్రీః

తైత్తిరీయోపనిషత్ప్రారంభః

ప్రథమః ప్రశ్నః.

(బ్రహ్మోపాసనావిధిః సపరికరః.)

అనువాకాః ౧౨. కాండర్షయః - సాంహితీర్దేవతా ఉపనిషదః.

శాంతిపాఠః.

శంనో మిత్రశ్శం వరుణః । ...ఓం శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥

ప్రథమోఽనువాకః.

బ్రహ్మోధ్యేష్యమాణస్య ప్రత్యూహశాన్తిః.

హరిఃఓమ్॥ శం నో మిత్రశ్శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా । శం న ఇన్ద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణురురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । *త్వమేవ ప్రత్యక్షంబ్రహ్మ వదిష్యామి।ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి । తన్మామవతు । తద్వక్తార

---

* 'త్వామేవ' ఇత్యేవ శంకరభాష్యానుసారీత్యనుమీయతే.

మవతు । అవతు మామ్॥అవతు వక్తారమ్ । ఓం శాన్తి శ్శా
శ్శాన్తిః ॥౧॥

సత్యంవదిష్యామి పంచచ ॥౧॥

ద్వితీయోఽనువాకః.

బ్రహ్మాధ్యయనప్రసఙ్గాగతః శిక్షాశాస్త్రార్థసంగ్రహః.

శీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః । వర్ణ స్స్వరః మాత్రా బలమ్
సామ సన్తానః । ఇత్యుక్త శ్శీక్షాధ్యాయః॥ ౨॥

శీక్షాం పఞ్చ॥ ౨॥

తృతీయోఽనువాకః.

సంహితోపాసనమ్.

సహ నౌ యశః । *సహ నౌ బ్రహ్మవర్చసమ్ । అథా
స్సగ్ంహితాయా ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః । పఞ్చస్వధిక
ణేషు । అధిలోక మధిజ్యౌతిష †మధివిద్య మధిప్రజ మధ్యా
త్మమ్ । తా మహాసగ్ంహితా ఇత్యాచక్షతే । అథాధిలో
కమ్ । పృథివీ పూర్వరూపమ్ । ద్యౌ రుత్తరరూపమ్ । ఆకాశ
స్సన్ధిః॥ ౩॥

---

* 'సహ' ఇతి ఉదాత్త స్వరపాఠః మహారాష్ట్రీయైః కైశ్చిత్ శిష్టై
రాదృతః. † 'జ్యౌతిష' మితి. క. పుస్తకః పాఠః సర్వత్రైవ మేవ.

వాయు స్సన్ధానమ్ । ఇత్యధిలోకమ్।అథాధిజ్యౌతిషమ్। అగ్నిః పూర్వరూపమ్ । ఆదిత్య ఉత్తరరూపమ్ । ఆప స్సన్ధిః । వైద్యుతస్సన్ధానమ్ । ఇత్యధిజ్యౌతిషమ్ । అథాధివిద్యమ్।ఆచార్యః పూర్వరూపమ్॥ ౪॥

అన్తేవాస్యుత్తరరూపమ్ । విద్యా సన్ధిః । ప్రవచనగ్ం సన్ధానమ్ । ఇత్యధివిద్యమ్ । అథాధిప్రజమ్।మాతా పూర్వరూపమ్ । పితోత్తరరూపమ్ । ప్రజా సన్ధిః । ప్రజననగ్ం సన్ధానమ్। ఇత్యధిప్రజమ్॥ ౫॥

అథాధ్యాత్మమ్॥ అధరాహనుః పూర్వరూపమ్ । ఉత్తరాహను రుత్తరరూపమ్ । వా క్సన్ధిః । జిహ్వా సన్ధానమ్ । ఇత్యధ్యాత్మమ్ ।ఇతీమా మహాసగ్ంహితాః । య ఏవ మేతా మహాసగ్ంహితా వ్యాఖ్యాతా వేద । సన్ధీయతే ప్రజయా పశుభిః । బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన ‡ సువర్గేణ లోకేన॥ ౬॥

సన్ధి రాచార్యః పూర్వరూప మిత్యధిప్రజం లోకేన॥ 3॥

‡ 'సువర్గ్యేణ' ఇతి మహారాష్ట్రీయాదిషు ప్రసిద్ధః పాఠః.

చతుర్థోఽనువాకః.

మేధాదిసిద్ధ్యర్థామన్త్రాః.

యశ్ఛన్దసా మృషభో విశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యోఽధ్యమృతాథ్సంబభూవ । స మేన్ద్రో మేధయా స్పృణోతు । అమృతస్య దేవధారణో భూయాసమ్ । శరీరం మే విచర్షణమ్ । జిహ్వా మే మధుమత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరివిశ్రువమ్ । బ్రహ్మణః కోశోఽసి మేధయాపిహితః । శ్రుతం మే గోపాయ । ఆవహన్తీ వితన్వానా ॥ ౧ ॥

కుర్వాణా చీర మాత్మనః । వాసాగ్ంసి మమ గావశ్చ । అన్నపానే చ సర్వదా । తతో మే శ్రియ మావహ । లోమశాం పశుభిస్సహ స్వాహా । ఆమాయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా । *విమాఽఽయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా । ప్రమాఽఽయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా । దమాయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా । శమాయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా ॥ ౨ ॥

యశోజనేఽసాని స్వాహా । శ్రేయాన్ వస్యసోఽసాని స్వాహా । తంత్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా । సమాభగ ప్రవిశ స్వాహా । తస్మిన్థ్సహస్రశాఖే । నిభగాఽహం త్వయి మృజే

---

* విమాయన్త్విత్యాది వాక్యచతుష్టయం ద్రావిడైర్నపఠ్యతే.

స్వాహా। యథాఽఽపః ప్రవతాఽఽయన్తి। యథా మాసా అహర్జరమ్। ఏవం మాం బ్రహ్మచారిణః। ధాతరాయన్తు సర్వతస్స్వాహా। ప్రతివేశోఽసి ప్రమాభాహి ప్రమాపద్యస్వ॥ ౯॥

*విత్తన్వానా శమాయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా ధాతరాయన్తు సర్వతస్స్వాహైకంచ॥ ౪॥

పఞ్చమోఽనువాకః.

బ్రహ్మోపాసనాఙ్గవ్యాహృత్యుపాసనమ్.

భూర్భువస్సువరితి వా ఏతాస్తిస్రో వ్యాహృతయః తాసాము హ స్మైతాం చతుర్థీమ్। మాహాచమస్యః ప్రవేదయతే। మహ ఇతి। తద్బ్రహ్మ। స ఆత్మా। అఙ్గాన్యన్యా దేవతాః। భూరితి వా అయం లోకః। భువ ఇత్యన్తరిక్షమ్। సువరిత్యసౌ లోకః॥ ౧౦॥

మహ ఇత్యాదిత్యః। ఆదిత్యేన వావ సర్వే లోకా మహీయన్తే। భూరితి వా అగ్నిః। భువ ఇతి వాయుః। సువరిత్యాదిత్యః। మహ ఇతి చన్ద్రమాః। చన్ద్రమసా వావ సర్వాణి జ్యోతీ

---

* 'విత్తన్వానా విశస్స్వాహా సప్తచ' ఇతిద్రావిడానాం పాఠః.

గ్ంషి మహీయన్తే । భూ రితి వా ఋచః। భువ ఇతి సామాని।
సువ రితి యజూగ్ంషి॥ ౧౧॥

మహ ఇతి బ్రహ్మ। బ్రహ్మణా వావ సర్వే వేదా మహీ
యన్తే। భూ రితి వై ప్రాణః । భువ ఇత్యపానః । సువ రితి
వ్యానః । మహఇత్యన్నమ్।అన్నేన వావ సర్వే ప్రాణా మహీ
యన్తే।తావా ఏతాశ్చతస్ర శ్చతుర్థా।చతస్ర శ్చతస్రో వ్యాహృ
తయః । తాయో వేద స వేదబ్రహ్మ। సర్వే ఽస్మై దేవా బలి
మావహన్తి॥ ౧౨॥

అసౌ లోకో యజూగ్ంషి వేద ద్వేచ॥ ౫॥

షష్ఠోఽనువాకః.

{ మనోమయత్వాదిగుణక బ్రహ్మోపాసనమ్
కించిత్ సూక్ష్మదర్శిమధ్యమాధికారిణః. }

స య ఏషో ఽన్తర్ హృదయ ఆకాశః । తస్మిన్నయం
పురుషో మనోమయః।అమృతో హిరణ్మయః।అన్తరేణ తాలుకే।
యఏష స్తన ఇవావలమ్బతే । సేన్ద్రయోనిః । యత్రాసౌ కేశా
న్తో వివర్తతే।వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే । భూ రిత్యగ్నౌ ప్రతి
తిష్ఠతి । భువఇతి వాయౌ॥ ౧౩॥

సువరిత్యాదిత్యే । మహ ఇతి బ్రహ్మణి। ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్। ఆప్నోతి మనసస్పతిమ్। వాక్పతి శ్చక్షుష్పతిః। శ్రోత్రపతి ర్విజ్ఞానపతిః। ఏత త్తతో భవతి। ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ। సత్యాత్మ ప్రాణారామం మన ఆనన్దమ్। శాన్తిసమృద్ధ మమృతమ్। ఇతి ప్రాచీనయోగ్యోపాస్స్వ॥ ౧౮॥

వాయా ప్రమృత మేకం చ॥ ౬॥

సప్తమోఽనువాకః.

పృథివ్యాద్యుపాధికబ్రహ్మోపాసనమ్, మందాధికారిణః.

పృథివ్యన్తరిక్షం ద్యౌ ర్దిశో ఽవాన్తరదిశాః * । అగ్ని ర్వాయు రాదిత్య శ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణి । ఆప ఓషధయో వనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా । ఇత్యధిభూతమ్ । అథాధ్యాత్మమ్। ప్రాణో వ్యానో ఽపాన ఉదాన స్సమానః । చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వా క్త్వక్ । † చర్మమాగ్ంసగ్గ్ స్నావా ఽస్థి మజ్జా।

---

* 'దిశః' ఇతి క. పుస్తకపాఠః.

† 'చక్షుశ్శ్రోత్రంమనోవాక్, త్వక్చర్మమాగ్ంసగ్ంస్నావాఽస్థి మజ్జా' ఇతి ద్రావిడాః పఠన్తి.

ఏత దధి విధాయ ఋషి రవోచత్ । పాఙ్క్తం వా ఇదగ్
సర్వమ్ । పాఙ్క్తేనైవ పాఙ్క్తగ్ంస్పృణోతీతి ॥ ౧౭ ॥
సర్వ మేకం చ ॥ ౭ ॥

అష్టమోఽనువాకః.

ప్రణవోపాసనమ్ (శుద్ధబ్రహ్మోపాసనమ్), ఉత్తమాధికారిణః.

ఓ మితి బ్రహ్మ । ఓమితీదగ్ం సర్వమ్ । ఓమిత్యేత దను
కృతిహ స్మ వా అప్యోశ్రావయేత్యాశ్రావయన్తి । ఓ మితి
సామాని గాయన్తి । ఓగ్ం శో మితిశస్త్రాణి శగ్ంసన్తి । ఓమి
త్యధ్వర్యుః ప్రతిగరం ప్రతిగృణాతి । ఓ మితి బ్రహ్మా ప్రసౌతి ।
ఓ మిత్యగ్నిహోత్ర మనుజానాతి । ఓ మితి బ్రాహ్మణః ప్రవక్ష్య
న్నాహ బ్రహ్మోపాప్నవానీతి । బ్రహ్మైవోపాప్నోతి ॥ ౧౮ ॥
ఓం దశ ॥ ౮ ॥

నవమోఽనువాకః.

ఉపాసకధర్మాః.

ఋతం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । సత్యం చ స్వాధ్యా
యప్రవచనే చ । తప శ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । దమ శ్చ
స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । శమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ

అగ్నయ శ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ।అగ్నిహోత్రం చ స్వా ధ్యాయప్రవచనే చ । అతిథయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । మానుషం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ।ప్రజా చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । ప్రజన శ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ।ప్రజాతి శ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । సత్యమితి సత్యవచా రాథీతరః।తప ఇతి తపోనిత్యః పౌరుశిష్టిః।స్వాధ్యాయప్రవచనే ఏవేతి నాకో మౌద్గల్యః । తద్ధి తప స్తద్ధి తపః॥ ౧౭॥

ప్రజా చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ షట్చ॥ ౯॥

దశమోఽనువాకః.

బ్రహ్మయజ్ఞాసమర్థస్యజప్యోమన్త్రః, బ్రహ్మజ్ఞానప్రకాశకః.

అహం వృక్షస్య రేరివా । కీర్తిః పృష్ఠం గిరే రివ । ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీవ స్వమృత మస్మి । ద్రవిణగ్ం సవర్చసమ్ । సుమేధా అమృతోక్షితః।ఇతి త్రిశఙ్కో ర్వేదానువచనమ్॥ ౧౮॥

అహగ్ం షట్ ॥ ౧౦॥

ఏకాదశోఽనువాకః.

శిష్యానుశాసనమ్.

వేద మనూచ్యాచార్యో ఽన్తేవాసిన మనుశాస్తి ।
సత్యం వద । ధర్మం చర । స్వాధ్యాయా న్మాప్రమదః । ఆచా
ర్యాయ ప్రియంధనమాహృత్య ప్రజాతన్తుం మావ్యవచ్ఛేత్సీః।
సత్యా న్న ప్రమదితవ్యమ్ । ధర్మా న్న ప్రమదితవ్యమ్॥ కుశ
లా న్న ప్రమదితవ్యమ్ । భూత్యై న ప్రమదితవ్యమ్।స్వాధ్యా
యప్రవచనాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్॥ ౧౯॥

దేవపితృకార్యాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్।మాతృదేవో
భవ । పితృదేవో భవ । ఆచార్యదేవో భవ । అతిథిదేవో
భవ । యాన్యనవద్యాని కర్మాణి । తాని సేవితవ్యాని । నో
ఇతరాణి । యాన్యస్మాకగ్ంసుచరితాని । తాని త్వయోపా
స్యాని॥ ౨౦॥

నో ఇతరాణి।యేకే చాస్మచ్ఛ్రేయాగ్ంసో బ్రాహ్మణాః।
తేషాం త్వయా ఽఽసనే న ప్రశ్వసితవ్యమ్ । శ్రద్ధయా దే
యమ్ । అశ్రద్ధయాఽదేయమ్ । శ్రియా దేయమ్ । హ్రియా
దేయమ్ । భియాదేయమ్ । సంవిదా దేయమ్ । అథ యది తే
కర్మవిచికిత్సా వా వృత్తవిచికిత్సా వాస్యాత్॥ ౨౧॥

యే తత్ర బ్రాహ్మణా స్సంమర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః ।
అలూక్షా ధర్మకామాస్స్యుః । యథా తే తత్ర వర్తేరన్ ।
తథా తత్ర వర్తేథాః । అథాభ్యాఖ్యాతేషు । యే తత్ర బ్రాహ్మ
ణా స్సంమర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః । అలూక్షా ధర్మకామా
స్స్యుః । యథా తే తేషు వర్తేరన్ । తథా తేషు వర్తేథాః ।
ఏష ఆదేశః । ఏష ఉపదేశః । ఏషా వేదోపనిషత్ । ఏత దనుశాస
నమ్ । ఏవ ముపాసితవ్యమ్ । ఏవము చైతదుపాస్యమ్॥ ౨౨॥

స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం న ప్రమదితవ్యం తాని
త్వయోపాస్యాని స్యాత్తేషు వర్తేర న్తత్ర చ ॥ ౧౧ ॥

ద్వాదశోఽనువాకః.

ఉత్తరశాన్తిపాఠరూపః.

శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా ।
శం న ఇన్ద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణు రురుక్రమః ।
నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వ మేవ ప్రత్యక్షం
బ్రహ్మాసి । త్వా మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మావాదిషమ్ । ఋత మవా
దిషమ్ । సత్య మవాదిషమ్ । తన్మామావీత్ । త ద్వక్తార

మావీత్ । ఆవీ న్మామ్ । ఆవీ ద్వక్తారమ్ । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః॥ ౨౩ ॥

సత్య మవాదిషం పఞ్చచ ॥ ౧౨ ॥

* శంన శ్శీక్షూగ్ం సహనౌ యశ్ఛన్దసాం భూ స్సయశ్ పృథివ్యై మిత్యృతం చాహం వేదమనూచ్య శంనో ద్వాదశ ॥ ౧౨ ॥

శంనో మహ ఇత్యాదితోఽన్యో ఇతరాణి త్రయో విగ్ంశతిః ॥ ౨౩ ॥

ఉత్తర శాంతి పాఠః

శంనోమిత్రశ్శంవరుణః । ......అవతు వక్తారమ్॥ ఓం శాన్తి శ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥ హరిః ఓమ్॥

తైత్తిరీయోపనిషది ప్రథమప్రశ్నః సమాప్తః

---

* ద్రావిడాస్తు ఆనన్దబ్రహ్మభృగ్వాఖ్యవల్లీ త్రయవిశిష్ట ఏక ఏవ ప్రపాఠక ఇత్యాహుః. అతః 'సత్యమవాదిషం పఞ్చ చ' ఇత్యస్మాదనన్తరం సహనావవత్విత్యేతత్పఠన్తి.

శ్రీః

తైత్తిరీయోపనిషది

ద్వితీయః ప్రశ్నః

(బ్రహ్మవల్లీ బ్రహ్మవిద్యాప్రకాశః.)

కాండర్షిః=వారుణీ దేవతా.

* అనువాకాః నవ.

శాంతి పాఠః.

హరిః ఓమ్॥ సహ నా వవతు।సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మావిద్విషా వహై । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః॥

---

* అస్యప్రశ్నస్య వైదికసంప్రదాయానుసారేణ అనువాకాః నవ; భాష్యమతేనతు అనువాకద్వయ మేవ. తత్ర ప్రథమానువాకః శాంతిరేవ,ద్వితీయానువాకః. బ్రహ్మవిదిత్యారభ్య ప్రశ్నసమాప్తిపర్యంతం ఇతి చ జ్ఞేయం. అత్రతు సంప్రదాయానుసారం అనువాకసంఖ్యా సూచితా.

ప్రథమోఽనువాకః.

కృత్స్నోపనిషత్సార సంగ్రహమన్త్రాః.

ఓమ్॥ బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్ । తదేషాఽభ్యుక్తా। సత్యంజ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ । యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్ । సోఽశ్నుతే సర్వాన్కామాన్త్సహ । బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి । తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్సంభూతః । ఆకాశాద్వాయుః। వాయోరగ్నిః । అగ్నేరాపః । అద్భ్యః పృథివీ పృథివ్యా ఓషధయః । ఓషధీభ్యోఽన్నమ్ । అన్నాత్పురుషః । స వా ఏష పురుషోఽన్నరసమయః। తస్యేదమేవ శిరః । అయం దక్షిణః పక్షః । అయముత్తరః పక్షః । అయమాత్మా । ఇదం పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥ ౧॥

ద్వితీయోఽనువాకః.

అన్నమయకోశవిషయః.

అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయన్తే। యాః కాశ్చ పృథివీగ్ంశ్రితాః । అథో అన్నేనైవ జీవన్తి । అథైనదపియన్త్యన్తతః । అన్నగ్ంహి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్సర్వౌషధముచ్యతే । సర్వం వై తేఽన్నమాప్నువన్తి । యేఽన్నం

బ్రహ్మోపాసతే। అన్నగ్ంహి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్। తస్మా త్సర్వౌషధ ముచ్యతే। అన్నాద్భూతాని జాయన్తే। జాతా న్యన్నేన వర్ధన్తే। అద్యతే ఽత్తి చ భూతాని। తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి। తస్మా ద్వా ఏతస్మా దన్నరసమయాత్। అన్యో ఽన్తర ఆత్మా ప్రాణమయః। తేనైష పూర్ణః। సవా ఏష పురుషవిధ ఏవ। తస్య పురుషవిధతామ్। అన్వయం పురుష విధః। తస్యప్రాణ ఏవ శిరః। వ్యానో దక్షిణః పక్షః। అపాన ఉత్తరః పక్షః। ఆకాశ ఆత్మా। పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తద ప్యేషశ్లోకోభవతి॥ ౨॥

తృతీయోఽనువాకః.

ప్రాణమయకోశవిషయః

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణన్తి మనుష్యాః పశవశ్చయే। ప్రాణో హి భూతానా మాయుః। తస్మా త్సర్వాయుష ముచ్యతే। సర్వ మేవ త ఆయు ర్యన్తి। యే ప్రాణం బ్రహ్మో పాసతే। ప్రాణో హిభూతానా మాయుః। తస్మా త్సర్వా యుష ముచ్యత ఇతి।తస్యైషఏవశారీర ఆత్మా। యః పూర్వ స్య। తస్మా ద్వా ఏతస్మా త్ప్రాణమయాత్। అన్యో ఽన్తర

ఆత్మా మనోమయః । తేనైష పూర్ణః । సవా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య యజు రేవ శిరః । ఋగ్దక్షిణః పక్షః । సామోత్తరః పక్షః । ఆదేశ ఆత్మా । అథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । త దప్యేష శ్లోకోభవతి॥ 3॥

చతుర్థోఽనువాకః.

మనోమయకోశవిషయః.

యతో వాచో నివర్తన్తే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనన్దం బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కదాచనేతి । తస్యైష ఏవ శారీరఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మా ద్వా ఏతస్మా న్మనోమయాత్ ।అన్యోఽన్తరఆత్మా విజ్ఞానమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య శ్రద్ధైవశిరః । ఋతం దక్షిణః పక్షః । సత్య ముత్తరః పక్షః। యోగ ఆత్మా । మహఃపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। త దప్యేష శ్లోకో భవతి॥ ౪॥

పఞ్చమోఽనువాకః.

విజ్ఞానమయకోశవిషయః.

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే । కర్మాణి తనుతేఽపి చ । విజ్ఞానం దేవాస్సర్వే । బ్రహ్మ జ్యేష్ఠ ముపాసతే । విజ్ఞానం బ్రహ్మ చేద్వేద । తస్మాచ్చేన్న ప్రమాద్యతి । *శరీరే పాప్మనో హిత్వా । సర్వాన్కామాన్థ్సమశ్నుత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽఽనన్దమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రియ మేవ శిరః । మోదో దక్షిణః పక్షః । ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః । ఆనన్ద ఆత్మా । బ్రహ్మ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽనువాకః.

ఆనందమయకోశే బ్రహ్మణః ప్రతిపాదనమ్.

అసన్నేవ స భవతి । అసద్బ్రహ్మేతి వేద చేత్ । అస్తి బ్రహ్మేతి చేద్వేద । సన్తమేనం తతో విదురితి । తస్యైష

* "శరీరే" ఇతి చ మహారాష్ట్రీయ శిష్టాః ఆద్యుదాత్తం పఠంతి.

ఏవ శారీర ఆత్మా। యః పూర్వస్య। అథాతోఽనుప్రశ్నాః।
ఉతావిద్వా నముం లోకంప్రేత్య। కశ్చన గచ్ఛతీ 3।
ఆహో విద్వా నముం లోకం ప్రేత్య। కశ్చి థ్సమశ్నుతా 3
ఉ।సోఽకామయత।బహుస్స్యాం ప్రజాయేయేతి। స తపో ఽత
ప్యత। స తప స్తప్త్వా। ఇదగ్ంం సర్వ మసృజత।యదిదంకించ।
త థ్సృష్ట్వా। త దేవానుప్రావిశత్। త దనుప్రవిశ్య। సచ్చ
త్యచ్చా భవత్।నిరుక్తంచానిరుక్తంచ। నిలయనం చానిలయ
నం చ। విజ్ఞానం చావిజ్ఞానం చ। సత్యం చానృతంచ సత్య
మభవత్। యదిదం కించ। తథ్సత్య మిత్యాచక్షతే। తద
ప్యేష శ్లోకో భవతి॥ ౬॥

సప్తమోఽనువాకః.

బ్రహ్మసద్భావవిషయః.

అసద్వా ఇద మగ్ర ఆసీత్। తతో వై స దజాయత।
త దాత్మానగ్ంం స్వయ మకురుత। తస్మా త్త థ్సుకృత ముచ్యత
ఇతి। యద్వై తథ్సుకృతమ్। రసో వై సః। రసగ్ంం హ్యేవా
యం లబ్ధ్వా ఽఽనన్దీభవతి। కో హ్యేవాన్యా త్కః ప్రాణా
త్। య దేష ఆకాశ ఆనన్దో న స్యాత్। ఏష హ్యేవానన్ద

యాతి । యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యేఽనాత్మ్యేఽని
రుక్తేఽనిలయనేఽభయం ప్రతిష్ఠాం విన్దతే। అథ సోఽభయం
గతో భవతి।యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నుదరమన్తరం కురుతే।
అథ తస్య భయం భవతి । తత్త్వేవ భయం విదుషోఽమన్వానస్య।
తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥ ౭॥

అష్టమోఽనువాకః.

ఆనందమీమాంసాదికమ్.

భీషాఽస్మా ద్వాతః పవతే। భీషోదేతి సూర్యః। భీషాఽస్మాదగ్నిశ్చేన్ద్రశ్చ। మృత్యుర్ధావతి పఞ్చమ ఇతి।సైషాఽఽనన్దస్య మీమాꣳసా భవతి । యువా స్యా థ్సాధు యువాఽధ్యాయికః *। ఆశిష్ఠో ద్రఢిష్ఠో బలిష్ఠః।తస్యేయం పృథివీ సర్వా విత్తస్య పూర్ణా స్యాత్ । స ఏకో మానుష ఆనన్దః। †తే యే శతం మానుషా ఆనన్దాః।స ఏకో మనుష్యగన్ధర్వాణామానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం మనుష్యగన్ధర్వాణామానన్దాః। స ఏకో దేవగన్ధర్వాణామానన్దః। శ్రోత్రి

---

* "ధ్యాయకః" ఇతి భాష్యసమ్మతః పాఠః.

† అత్ర మనుష్యపర్యాయేఽపి— శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ఇతి వాక్యం ద్రావిడాః పఠన్తి.

యస్య చాకామహతస్య । తేయేశతందేవగన్ధర్వాణా మా
నన్దాః । స ఏకః పితృణాం చిరలోకలోకానా మానన్దః ।
శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం పితృణాం చిర
లోకలోకానా మానన్దాః । స ఏక ఆజానజానాం దేవానా
మానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శత
మాజానజానాం దేవానా మానన్దాః । సఏకః కర్మదేవానాం
దేవానామానన్దః । యే కర్మణా దేవా నపియన్తి । శ్రోత్రి
యస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం కర్మదేవానాం
దేవానా మానన్దాః । స ఏకో దేవానా మానన్దః । శ్రోత్రి
యస్య చాకామహతస్య । తే యే శతందేవానా మానన్దాః ।
స ఏక ఇన్ద్రస్యానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే
యే శత మిన్ద్రస్యానన్దాః । స ఏకో బృహస్పతే రానన్దః । శ్రోత్రి
యస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం బృహస్పతే రానన్దాః ।
స ఏకః ప్రజాపతే రానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।
తే యే శతం ప్రజాపతే రానన్దాః । స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనన్దః ।
శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । స యశ్చాయం పురుషే ।
యశ్చాసా వాదిత్యే । స ఏకః । స య ఏవంవిత్ । అస్మా

ల్లోకాత్ప్రేత్య । ఏత మన్నమయమాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం ప్రాణమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం మనోమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి।ఏతం విజ్ఞానమయమాత్మాన ముపసంక్రామతి।ఏత మానన్దమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । త దప్యేష శ్లోకో భవతి॥ ౮॥

నవమోఽనువాకః.

ఆత్మనః అవాఙ్మానసగోచరత్వప్రతిపాదనమ్.

యతో వాచో నివర్తన్తే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనన్దంబ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కుతశ్చనేతి । ఏతగ్ం హ వావ న తపతి । కిమహగ్ం సాధు నాకరవమ్ । కి మహం పాప మకరవ మితి । స య ఏవం విద్వా నేతే ఆత్మానగ్ం స్పృణుతే । ఉభే హ్యేవైష ఏతే ఆత్మానగ్ం స్పృణుతే।య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ * ॥ ౯॥

* అత్రానువాకాదిబోధకం వాక్యజాతం ద్రావిడైః నపఠ్యతే ప్రపాఠకస్యాసమాప్తత్వాత్. తేషాంమతే "భృగుర్వై వారుణిః ఇత్యారభ్య ఇత్యుపనిషత్" ఇత్యంతో భాగః, తృతీయానువాకరూపః.

ఉత్తరశాంతిపాఠః

సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మావిద్విషావహై॥ ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః॥

బ్రహ్మవిదిదమయమిదమేకవిగ్ంశతి రన్నాదన్నరసమయాత్ప్రాణో వ్యానోఽపాన ఆకాశఃపృథివీపుచ్ఛగ్ంషడ్విగ్ంశతిః; ప్రాణంయజుర్ ఋక్సామా దేశోఽథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛం ద్వావిగ్ంశతి ర్వ్యతశ్శ్రద్ధర్తగ్ం సత్యం యోగో మహోఽప్టాదశ;విజ్ఞానం ప్రియం మోదఃప్రమోద ఆనన్దో బ్రహ్మపుచ్ఛం ద్వావిగ్ంశతి రసన్నేవాథాష్టావిగ్ంశతి రసష్షోడశ భీషాఽస్మాన్మానుషో మనుష్యగన్ధర్వాణాం దేవగన్ధర్వాణా పితౄణాం చిరలోకలోకానామాజానజానాం కర్మదేవానాం యేకర్మణా దేవానామిన్ద్రస్య బృహస్పతేః ప్రజాపతేర్బ్రహ్మణ స్సయశ్చసంక్రామత్యేకపఞ్చాశ ద్వ్యతః కుతశ్చ నైకమేకాదశ నవ॥ ౯॥

బ్రహ్మవి న్నవ॥ ౯॥

హరిః ఓమ్॥

తైత్తిరీయోపనిషది ద్వితీయఃప్రశ్నస్సమాప్తః.

శ్రీః

తైత్తిరీయోపనిషది

తృతీయః ప్రశ్నః.

(భృగువల్లీ-బ్రహ్మజ్ఞానసాధనాని.)

కాండర్షిః=వారుణీదేవతా ఉపనిషత్.

---

* అనువాకాః. ౧౦.

శాంతిపాఠః.

హరిః ఓమ్॥ సహ నావవతు। సహనౌ భునక్తు। సహ వీర్యం కరవావహై। తేజస్వి నావధీతమస్తు మావిద్విషావహై। ఓం శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥

ప్రథమోఽనువాకః.

బ్రహ్మజిజ్ఞాసోపాఖ్యానమ్.

హరిః ఓమ్॥ భృగుర్వై వారుణిః వరుణం పితరముపససార। అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి। తస్మా ఏతత్ప్రో

---

* భాష్యకారమతేన అయంప్రశ్నః అష్టమప్రశ్నస్యతృతీయానుక ఇతిజ్ఞేయమ్.

వాచ । అన్నం ప్రాణంచక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వాచ మితి । తగ్ంహోవాచ । యతో వా ఇమాని భూతాని జాయన్తే । యేన జాతాని జీవన్తి । యత్ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తి । తద్విజిజ్ఞాసస్వ । తద్బ్రహ్మేతి । స తపో ఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽనువాకః.

అన్నం బ్రహ్మేతి పరిజ్ఞానమ్.

అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । అన్నాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । అన్నేన జాతాని జీవన్తి । అన్నం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున రేవ వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపో ఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽనువాకః.

ప్రాణో బ్రహ్మేతి పరిజ్ఞానమ్.

ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ప్రాణాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । ప్రాణేన జాతాని జీవన్తి । ప్రాణం

ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితర
ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ ।
తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి।స తపో౽తప్యత ।
స తపస్తప్త్వా ॥ 3 ॥

చతుర్థో౽నువాకః.

మనో బ్రహ్మేతిపరిజ్ఞానమ్.

మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । మనసో హ్యేవ ఖల్వి
మాని భూతాని జాయన్తే । మనసా జాతాని జీవన్తి । మనః
ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ। పునరేవ వరుణం పితర
ముపససార। అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ంహోవాచ।తపసా
బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపో౽తప్యత । స తప
స్తప్త్వా ॥ ౪ ॥

పఞ్చమో౽నువాకః.

విజ్ఞానం బ్రహ్మేతిపరిజ్ఞానమ్.

విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । విజ్ఞానాద్ధ్యేవ ఖల్వి
మాని భూతాని జాయన్తే। విజ్ఞానేన జాతాని జీవన్తి । విజ్ఞా

నం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున రేవ వరుణం పితర ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ంహోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తప స్తప్త్వా ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽనువాకః.

ఆనందో బ్రహ్మేతిపరిజ్ఞానమ్.

ఆనన్దో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ఆనన్దాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । ఆనన్దేన జాతాని జీవన్తి । ఆనన్దం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । సైషా భార్గవీ వారుణీ విద్యా। పరమే వ్యోమన్ ప్రతిష్ఠితా । * య ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి। మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ॥ ౬ ॥

సప్తమోఽనువాకః.

అన్నబ్రహ్మోపాసకవ్రతమ్.

అన్నం న నిన్ద్యాత్ । తద్వ్రతమ్ । ప్రాణో వా అన్నమ్ । శరీరమన్నాదమ్ । ప్రాణే శరీరం ప్రతిష్ఠితమ్ । శరీరే

ప్రాణః ప్రతిష్ఠితః । తదేతదన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి। అన్న వా నన్నాదో భవతి । మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన। మహాన్కీర్త్యా ॥ ౭ ॥

అష్టమోఽనువాకః.

అన్నబ్రహ్మోపాసకవ్రతమ్.

అన్నం న పరిచక్షీత । తద్వ్రతమ్ । ఆపో వా అన్నమ్। జ్యోతి రన్నాదమ్।అప్సు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితమ్ । జ్యోతిష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః । త దేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్న వా నన్నాదో భవతి । మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్కీర్త్యా ॥ ౮ ॥

నవమోఽనువాకః.

అన్నబ్రహ్మోపాసకవ్రతమ్.

అన్నం బహుకుర్వీత । త ద్వ్రతమ్ । పృథివీ వా అన్నమ్ । ఆకాశో ఽన్నాదః । పృథివ్యా మాకాశః ప్రతిష్ఠితః । ఆకాశే పృథివీ ప్రతిష్ఠితా । తదేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్।

స య ఏత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి। అన్నవా నన్నాదో భవతి। మహా న్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చ సేన। మహాన్కీర్త్యా॥ ౯॥

దశమోఽనువాకః.

సదాచారప్రదర్శనాదికమ్.

న కంచన వసతౌ ప్రత్యాచక్షీత। తద్వ్రతమ్। తస్మా ద్యయాకయాచ విధయా బహ్వన్నం ప్రాప్నుయాత్। అరా ధ్యస్మా అన్నమిత్యాచక్షతే। ఏత ద్వై ముఖతో ఽన్నగ్ం రాద్ధమ్। ముఖతోఽస్మాఅన్నగ్ం రాధ్యతే। ఏతద్వై మధ్యతో ఽన్నగ్ం రాద్ధమ్। మధ్యతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే। ఏత ద్వా అన్తతో ఽన్నగ్ం రాద్ధమ్।అన్తతోఽస్మాఅన్నగ్ం రాధ్య తే। య ఏవం వేద। క్షేమ ఇతి వాచి। యోగక్షేమఇతి ప్రాణాపానయోః। కర్మేతి హస్తయోః। గతి రితి పాదయోః। విముక్తి రితి పాయౌ। ఇతి మానుషీ స్సమాజ్ఞాః। అథ దైవీః। తృప్తిరితి వృష్టౌ। బల మితి విద్యుతి। యశ ఇతి పశుషు। జ్యోతి రితి నక్షత్రేషు। ప్రజాతి రమృత మానన్ద ఇత్యుపస్థే। సర్వ మిత్యాకాశే। తత్ప్రతిష్ఠేత్యుపాసీత। ప్రతిష్ఠావాన్భవతి।

తన్మహ ఇత్యుపాసీత । మహా న్భవతి । తన్మన ఇత్యుపాసీత।
మానవా న్భవతి । తన్నమ ఇత్యుపాసీత । నమ్యన్తేఽస్మై
కామాః । తద్బ్రహ్మేత్యుపాసీత । బ్రహ్మవా న్భవతి । తద్బ్ర
హ్మణః పరిమర ఇత్యుపాసీత।పర్యేణం మ్రియన్తేద్విషన్త స్సప
త్నాః । పరియేఽప్రియా భ్రాతృవ్యాః । స యశ్చాయం
పురుషే । యశ్చాసా వాదిత్యే । స ఏకః । స య ఏవంవిత్ ।
అస్మాల్లోకా త్ప్రేత్య । ఏతమన్న మయ మాత్మాన ముపసంక్ర
మ్య । ఏతం ప్రాణమయమాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఏతం మనో
మయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య।ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన
ముపసంక్రమ్య । ఏత మానన్దమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య।
ఇమాం ల్లోకా న్కామాన్నీ కామరూప్యనుసంచరన్।ఏతథ్సామ
గాయన్నాస్తే।హా3వుహా3వుహా3వు।అహమన్న మహమన్నమ
హమన్నమ్ । అహమన్నాదోఽ2౽హమన్నాదోఽ2౽హమన్నాదః
అహగ్ంశ్లోకకృ దహగ్ంశ్లోకకృదహగ్ంశ్లోకకృత్।అహ మస్మి
ప్రథమజా ఋతా3స్య।పూర్వందేవేభ్యో అమృతస్యనా3 భా
యి।యోమా దదాతి స ఇదేవమా 3 వాః । అహమన్నమన్న

మదన్తమా 3 ద్మి। అహం విశ్వంభువన మభ్యభవామ్। సువ
ర్న జ్యోతీః। య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్॥ ౧౦॥

ఉత్తర శాంతి పాఠః

* సహ నా వవతు।సహనౌభునక్తు। సహవీర్యం కరవా
వహై। తేజస్వి నావధీత మస్తు మావిద్విషావహై। ఓం శాన్తి
శ్శాన్తి శ్శాన్తిః॥

భృగుస్త్రయోదశాన్నం ప్రాణో మనో విజ్ఞానం ద్వా
దశ ద్వాదశానన్దో దశాన్నం న నిన్ద్యా దన్నం న పరిచక్షీత
న్నం బహుకుర్వీత పృథివ్యాకాశ ఏకాదశైకాదశ నకంచనై
షష్టిర్దశ॥ ౧౦॥

హరిః ఓమ్॥

తైత్తిరీయోపనిషది తృతీయప్రశ్నస్సమాప్తః.

---

* సహనావిత్యేతన్నాత్ర ద్రావిడాఃపఠన్తి। భృగుస్త్రయోదశేతా
రభ్య నకంచనైకషష్టిరిత్యన్తంతు పాఠద్వయేఽపి సమానమ్।తతః "శంనశ్శీక్ష
గ్ం సహనాయశ్ఛన్దసాం భూస్సయః పృథివ్యోమిత్యృతంచాహం వేదః
నూచ్య శంనస్సహనావవతు బ్రహ్మవిద్భృగుఃపఞ్చదశ. ౧౫. శంనో మ
ఇత్యాదితోయ్నో ఇతరాణ్యసన్నే వా న్నంననిన్ద్యాచ్చతుశ్చత్వారిగ్ంశత్
౪౪॥ ఇతి ద్రావిడానాంపాఠః.

శ్రీః.

తైత్తిరీయోపనిషది

చతుర్థః ప్రశ్నః.

అథ నారాయణోపనిషత్.

*ద్రావిడపాఠః.

కాండర్షిః=యాజ్ఞికీదేవతా ఉపనిషత్.

అనువాకాః ౬౪.

పూర్వశాంతిపాఠః.

హరిః ఓమ్॥ సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు।సహ వీర్యం కరవావహై।తేజస్వినావధీత మస్తు మావిద్విషావహై। ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః॥

ప్రథమోఽనువాకః.

బ్రహ్మతత్త్వప్రతిపాదకాదిమన్త్రాః.

హరిః ఓమ్॥ అమ్భస్య పారే భువనస్య మధ్యే నాకస్య పృష్ఠే మహతో మహీయాన్ । శుక్రేణ జ్యోతీగ్ంషి సమను

* అస్మిన్ప్రశ్నే ద్రావిడాన్ధ్రభేదేన పాఠక్రమో ద్విధాఽస్తి। తత్రద్రావిడపాఠః ప్రాయశో భట్టభాస్కరభాష్యానుసారీ । ఆన్ధ్రపాఠస్తు ప్రాయశో మాధవీయభాష్యానుసారీ.

ప్రవిష్టః ప్రజాపతి శ్చరతి గర్భే అన్తః । యస్మి న్నిదగ్ం సంచ విచైతి సర్వ్వంయస్మి న్దేవా అధివిశ్వే నిషేదుః।త దేవ భూతం తద్రు భవ్య మా ఇదంతదక్షరే పరమే వ్యోమన్ । యేనావృతం ఖం చ దివం మహీం చ యేనాదిత్య స్తపతి తేజసా భ్రాజసా చ । యమన్త స్సముద్రే కవయో వయన్తి య దక్షరే పరమే ప్రజాః ।యతః ప్రసూతా జగతః ప్రసూతీ తో యేన జీవాన్వ్యససర్జ భూమ్యామ్ । యదోషధీభిః పురుషా న్పశూగ్ం శ్చ వివేశ భూతాని చరాచరాణి । అతఃపరంనాన్యదణీయసగ్ంహి పరాత్పరం యన్మహతో మహా న్తమ్ । యదేకమవ్యక్త మనన్తరూపం విశ్వం పురాణం తమసః పరస్తాత్॥ ౧॥

తదేవర్తం తదుసత్య మాహు స్తదేవ బ్రహ్మ పరమం కవీనామ్। ఇష్టాపూర్తం బహుధా జాతం జాయమానం విశ్వం బిభర్తి భువనస్య నాభిః । తదేవాగ్ని స్తద్వాయు స్తత్సూర్య స్తదు చన్ద్రమాః । తదేవ శుక్ర మమృతం త ద్బ్రహ్మ తదాప స్స ప్రజాపతిః।సర్వే నిమేషా జజ్ఞిరే విద్యుతః పురుషా దధి। కలా ముహూర్తాః కాష్ఠా శ్చాహోరాత్రాశ్చసర్వశః । అర్ధమాసా మాసా ఋతవ స్సంవత్సరశ్చ కల్పతామ్ । సఆపః

ప్రదుఘే ఉభే ఇమే అన్తరిక్షమథో సువః । నైనమూర్ధ్వం న తిర్యఞ్చం న మధ్యే పరిజగ్రభత్ । న తస్యేశే కశ్చనతస్య నామ మహద్యశః ॥ 2 ॥

న సందృశే తిష్ఠతి రూప మస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్ । హృదా మనీషా మనసా ఽభిక్లృప్తో య ఏనం విదురమృతాస్తే భవన్తి । "అద్భ్యస్సమ్భూతో హిరణ్యగర్భ" ఇత్యష్టౌ । ఏష హి దేవః ప్రదిశో ఽనుసర్వాః పూర్వో హి జాత స్స ఉ గర్భే అన్తః । స విజాయమాన స్స జనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖా స్తిష్ఠతి విశ్వతోముఖః । విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతోముఖో విశ్వతో హస్త ఉత విశ్వతస్పాత్ । సం బాహుభ్యాం నమతి సంపతత్రైర్ద్యావాపృథివీ జనయ న్దేవ ఏకః । వేన స్తత్పశ్య న్విశ్వా భువనాని విద్వాన్ యత్ర విశ్వం భవత్యేకనీళమ్ । యస్మి న్నిదగ్ం సం చవిచైకగ్ం స ఓతః ప్రోత శ్చ విభుః ప్రజాసు । ప్రతద్వోచే అమృతం ను విద్వాన్ గన్ధర్వో నామ నిహితం గుహాసు ॥ 3 ॥

త్రీణి పదా నిహితా గుహాసు య స్తద్వేద సవితుః పితాసత్ । స నో బన్ధు ర్జనితా స విధాతా ధామాని వేద

భువనాని విశ్వా। యత్ర దేవా అమృత మానశానా స్తృతీయే
ధామాన్యభ్యైరయన్త। పరిద్యావాపృథివీ యన్తి సద్యః ప
లోకా న్పరిదిశః పరిసువః। ఋతస్య తన్తుం వితతం విచృత్య
తదపశ్య త్తదభవత్ప్రజాసు। పరీత్యలోకా న్పరీత్య భూతాని
పరీత్య సర్వాః ప్రదిశో దిశశ్చ। ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋత
స్యాత్మనాఽఽత్మాన మభిసంబభూవ। సదసస్పతి మద్భుతం
ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్। సనిం మేధా మయాసిషమ్।
ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోఽపఘ్నన్నిర్ ఋతిం మమ॥ ౮॥

పశూగ్ంశ్చ మహ్య మావహ జీవనం చ దిశోదిశ।
మానోహిగ్ంసీ జ్జాతవేదో గా మశ్వం పురుషం జగత్।అబి
భ్ర దగ్న ఆగహి శ్రియా మా పరిపాతయ।పురుషస్య విద్మ
సహస్రాక్షస్య మహాదేవస్య ధీమహి। తన్నో రుద్రః ప్రచోద
యాత్। తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి।
తన్నోరుద్రః ప్రచోదయాత్।తత్పురుషాయవిద్మహే వక్రతు
ణ్డాయ ధీమహి।త న్నో దన్తిః ప్రచోదయాత్।తత్పురుషాయ
విద్మహే సువర్ణపక్షాయ ధీమహి॥ ౯॥

తన్నో గరుడః ప్రచోదయాత్। కాత్యాయనాయ

విద్మహే కన్యకుమారి ధీమహి।తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్।
నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి।తన్నో విష్ణుః
ప్రచోదయాత్।సహస్రపరమా దేవీ శతమూలా శతాఙ్కురా।
సర్వగ్ం హరతు మే పాపం దూర్వా దుస్స్వప్ననాశనీ।
అశ్వక్రాన్తే రథక్రాన్తే విష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా। శిరసా ధారితా
దేవి రక్షస్వ మాం పదేపదే।ఉద్ధృతాఽసి వరాహేణ కృష్ణేన
శతబాహునా॥ ౬॥

భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ।మృత్తికే హన మే పా
పం యన్మయా దుష్కృతం కృతమ్। త్వయా హతేన పాపేన
జీవామి శరదశ్శతమ్। మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం
ప్రతిష్ఠితమ్। గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషి
ణీమ్। ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియ
మ్। హిరణ్యశృఙ్గంవరుణంప్రపద్యే తీర్థం మేదేహి యాచితః।
యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః।య
న్మే మనసా వాచా కర్మణావా దుష్కృతం కృతమ్। తన్న
ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతి స్సవితా చ పునన్తు పునః పునః॥ ౭॥
సుమిత్రా న ఆప ఓషధయ స్సన్తు దుర్మిత్రాస్తస్మైభూ

యాసురో ఽస్మా న్ద్వేష్టి యంచ వయం ద్విష్మః । నమోఽగ్న
యేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ నమో వారు
ణ్యై నమోఽద్భ్యః । య దపాం క్రూరం య దమేధ్యం య
దశాన్తం తదపగచ్ఛతాత్ । అత్యాశనాదతీపానా ద్య చ్చ
ఉగ్రా త్ప్రతిగ్రహాత్ । త న్మే వరుణో రాజా పాణినా హ్యవ
మర్శతు । సో ఽహ మపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః
నాకస్య పృష్ఠ మారుహ్య గచ్ఛే ద్బ్రహ్మసలోకతామ్।ఇమం
మే గఙ్గే యమునే సరస్వతి శుతుద్రి స్తోమగ్ంసచతా పరుష్ణి
యా।అసిక్నియా మరుద్వృధే విత స్తయా ఽఽర్జీకీయే శృణు
హ్యాసుషోమయా । ఋతం చ స త్యం చాభీద్ధా త్తపసో ఽధ్య
జాయత॥ ౮॥

తతో రాత్రి రజాయత తత స్సముద్రో అర్ణవః । సము
ద్రాదర్ణవా దధిసంవత్సరో అజాయత । అహోరాత్రాణి విదధ
ద్విశ్వస్యమిషతోవశీ । సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూ
ర్వ మకల్పయత్ । దివంచపృథివీం చా న్తరిక్ష మథో సువఃయ
త్పృథివ్యాగ్ం రజస్వమా న్తరిక్షే విరోదసీ । ఇమాగ్ం స్త
దాపో వరుణః పునాత్వఘమర్షణః । ఏష భూతస్య భవ్యే

భువనస్య గోప్తా । ఏష పుణ్యకృతాంలోకా న్నేష మృత్యోర్
హిరణ్మయమ్।ద్యావాపృథివ్యోర్ హిరణ్మయగ్ం సగ్ంశ్రితగ్ం
సువః॥ ౯॥

స న స్సువ స్సగ్ం శిశాధి।ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతి రహ
మస్మి । జ్యోతి ర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమస్మి।యోఽహ మస్మి బ్రహ్మా
హ మస్మి । అహ మేవాహం మాంజుహోమి స్వాహా।అకార్య
కార్యవకీర్ణీ స్తేనో భ్రూణహా గురుతల్పగః । వరుణో ఽపామఘ
మర్షణ స్తస్మా త్పాపా త్ప్రముచ్యతే।రజోభూమి స్త్వమా
గ్ంరోదయస్వ ప్రవద న్తిధీరాః । పునన్తు ఋషయః పునన్తు వస
వః పునాతు వరుణః పునాత్వఘమర్షణః । ఆక్రాన్త్సముద్రః
ప్రథమే విధర్మఞ్జనయ న్ప్రజాభువనస్య రాజా॥ ౧౦॥

వృషాపవిత్రే అధిసానో అవ్యే బృహథ్సోమో వావృ
ధే సువానఇన్దుః । జాతవేదసే సునవామ సోమ మరాతీయతో
నిదహాతి వేదః । సదనః పర్షదతిదుర్గాణి విశ్వానావేవ సిన్ధుం
దురితా ఽత్యగ్నిః । తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలన్తీం వైరోచ
నీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్।దుర్గాం దేవీగ్ం శరణ మహం ప్రప
ద్యే సుతరసి తరసే నమః। అగ్నేత్వం పారయా నవ్యో అస్మా

న్థ్స్వస్తిభి రతిదుర్గాణి విశ్వా। పూశ్చపృథ్వీ బహులాన ఉర్వీ
భవా తోకాయ తనయాయ శంయోః । విశ్వానినో దుర్గహా
జాతవేద స్సిన్ధుం న నావా దురితాఽతిపర్షి। అగ్నే అత్రివ
న్మనసా గృణానోఽస్మాకం భూత్వవితా తనూనామ్। పృతనా
జితగ్ం సహమాన ముగ్ని ముగ్రగ్ం హువేమ పరమాథ్సధ
స్థాత్ । స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా క్షామద్దేవో అతిదురి
తాఽత్యగ్నిః। ప్రత్నోషి కమీడ్యో అధ్వరేషు సనా చ్చ హో
తా నవ్య శ్చ సత్సి। స్వాం చాగ్నే తనువం పిప్రియస్వాస్మభ్యం
చ సౌభగమాయజస్వ॥ ౧౧॥

పరస్తా ద్యశో గుహాసు మమ సువర్ణపక్షాయ ధీమహి
శతబాహునా పునఃపున రజాయత సువో రాజా సధస్థా
త్రీణి చ॥ ౧॥

ద్వితీయోఽనువాకః.

మహావ్యాహృతిహోమమన్త్రాః.

భూ రగ్నయే పృథివ్యై స్వాహా భువో వాయవేఽన్త
రిక్షాయస్వాహా సువ రాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూర్భువ స్సు

వశ్చన్ద్రమసే దిగ్భ్య స్స్వాహా నమో దేవేభ్య స్స్వధా పితృభ్యో భూర్భువస్సువరోమ్॥ ౧౨॥ ౨॥

తృతీయోఽనువాకః.

అన్నసమృద్ధికామస్యహోమార్థామన్త్రాః.

భూ రన్న మగ్నయే పృథివ్యై స్వాహా భువో ఽన్నంవాయవేఽన్తరిక్షాయ స్వాహా సువరన్న మాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూర్భువస్సువ రన్నం చన్ద్రమసే దిగ్భ్య స్స్వాహా నమో దేవేభ్య స్స్వధాపితృభ్యో భూర్భువ స్సువ రన్నమోమ్॥ ౧౩॥ ౩॥

చతుర్థోఽనువాకః.

పూజాకామస్యహోమార్థామన్త్రాః.

భూ రగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా భువో వాయవే చాన్తరిక్షాయచ మహతేచ స్వాహా సువ రాదిత్యాయ చ దివే చమహతే చ స్వాహా భూర్భువస్సువ శ్చన్ద్రమసే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతేచ స్వాహా నమో దేవేభ్య స్స్వధా పితృభ్యో భూర్భువ స్సువ ర్మహ రోమ్॥ ౧౪॥ ౪॥

పఞ్చమోఽనువాకః.

ముముక్షోః జ్ఞానప్రాప్త్యర్థ హోమమన్త్రాః.

పాహినో అగ్న ఏనసే స్వాహా పాహినో విశ్వవేదసే స్వాహా యజ్ఞం పాహి విభావసో స్వాహా సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా॥ ౧౫॥ ౫॥

షష్ఠోఽనువాకః.

జ్ఞానార్థినాజప్యాః మన్త్రాః.

య శ్ఛన్దసా మృషభో విశ్వరూప శ్ఛన్దోభ్య శ్ఛన్దాగ్ం స్యావివేశ సతాగ్ం శిక్యః ప్రోవాచోపనిషదిన్ద్రో జ్యేష్ఠ ఇన్ద్రియాయఋషిభ్యోనమో దేవేభ్య స్స్వధా పితృభ్యో భూర్భువస్సువ రోమ్॥ ౧౬॥ ౬॥

సప్తమోఽనువాకః.

లబ్ధవేదానామవిస్మరణాయ జప్యో మన్త్రః.

నమో బ్రహ్మణే ధారణం మే అస్త్వనిరాకరణం ధారయితా భూయాసం కర్ణయోశ్శ్రుతం మాచ్యోఢ్వం మమాముష్య ఓమ్॥ ౧౭॥ ౭॥

అష్టమోఽనువాకః.

శ్రౌతస్మార్తాదిసర్వకర్మణాంతపోరూపేణప్రశంసారూపోమన్త్రః.

ఋతం తప స్సత్యం తప శ్శ్రుతం తప శ్శాన్తం తపో దానం తపో యజ్ఞ స్తపో భూర్భువస్సువ ర్బ్రహ్మైతదుపాస్యైత త్తపః॥ ౧౮॥ ౮॥

నవమోఽనువాకః.

విహితాచరణప్రశంసాపూర్వకంనిషిద్ధాచరణస్యనిందా.

యథా వృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరా ద్గన్ధో వాత్యేవం పుణ్యస్య కర్మణో దూరా ద్గన్ధో వాతి యథాఽసిధారాం కర్తే ఽవహితా మవక్రామే ద్య ద్యువేయువేహ వా విహ్వలిష్యామి కర్తంపతిష్యామీత్యేవ మమృతా దాత్మానం జుగుప్సేత్॥ ౧౯॥ ౯॥

దశమోఽనువాకః.

తత్త్వోపదేశరూపమన్త్రాః.

అణో రణీయా న్మహతో మహీయా నాత్మా గుహాయాం నిహితో ఽస్య జన్తోః। త మక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమాన మీశమ్। సప్త ప్రాణాః ప్రభ

వన్తి తస్మా త్సప్తార్చిషస్సమిధ స్సప్తజిహ్వాః సప్త ఇమే లో
కా యేషు చరన్తి ప్రాణా గుహాశయాన్నిహితా స్సప్తసప్త
అత స్సముద్రా గిరయ శ్చ సర్వేఽస్మాత్స్యన్దన్తే సిన్ధవ స్సర్వ
రూపాః। అత శ్చ విశ్వా ఓషధయోరసా శ్చ యేనైష భూత
స్తిష్ఠత్యన్తరాత్మా । బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్వి
ప్రాణాం మహిషోమృగాణామ్ । శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ం స్వధితి
ర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్ర మత్యేతి రేభన్ । అజామేకాం
లోహితశుక్లకృష్ణాం బహ్వీం ప్రజాం జనయన్తీగ్ం సరూపామ్।
అజో హ్యేకో జుషమాణో ఽనుశేతే జహాత్యేనాం భుక్తభో
గామజోఽన్యః॥ ౨౦॥

హగ్ంస శ్శుచిష ద్వసు రన్తరిక్షసద్ధోతా వేదిష దతిథి
ర్దురోణసత్ । నృష ద్వర సదృత సద్వ్యోమ సదబ్జా గోజా
ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ ।యస్మా జ్జాతా న పరా నైవ
కించ నాస య ఆవివేశ భువనాని విశ్వా।ప్రజాపతిః ప్రజయా
సంవిదాన స్త్రీణిజ్యోతీగ్ంషి సచతే స షోడశీ । విధర్తారగ్ం
హవామహే వసోః కువిద్వనాతి నః । సవితారం నృచక్షసమ్।
అద్యా నో దేవ సవితః ప్రజావత్సావీ స్సౌభగమ్ । పరా దు

ష్వప్నియగ్ం సువ । విశ్వాని దేవ సవితర్దురితాని పరాసువ ।
యద్భద్రం తన్న ఆసువ॥ ౨౧॥

మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరన్తి సిన్ధవః । మాధ్వీ ర్నస్సన్త్వోషధీః । మధు నక్త ముతోషసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః । మధు ద్యౌ రస్తు నః పితా । మధుమా న్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీ ర్గావో భవన్తు నః । ఘృతం మిమిక్షేఘృత మస్య యోని ర్ఘృతేశ్రితో ఘృత ము వస్య ధామ । అనుష్వధమావహ మాదయస్వ స్వాహాకృ తం వృషభ వక్షి హవ్యమ్ । సముద్రా దూర్మిర్మధుమాగ్ం ఉదార దుపాగ్ంశునా సమమృతత్వమానట్ । ఘృతస్య నామ గుహ్యం యదస్తి జిహ్వా దేవానా మమృతస్య నాభిః॥ ౨౨॥

వయం నామ ప్రబ్రవామా ఘృతేనాస్మిన్యజ్ఞే ధార యామా నమోభిః । ఉపబ్రహ్మా శృణవ చ్ఛస్యమానం చతుశ్శృ ఙ్గో ఽవమీద్గౌర ఏతత్ । చత్వారి శృఙ్గా త్రయో అస్య పాదా ద్వే శీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య । త్రిధాబద్ధో వృషభో రోరవీతి మహో దేవోమర్త్యాగ్ం ఆవివేశ । త్రిధా హితం పణిభి ర్గుహ్యమానం గవిదేవాసో ఘృత మన్వవిన్దన్ । ఇన్ద్ర

ఏకగ్ం సూర్య ఏకం జజాన వేనాదేకగ్ం స్వధయా నిష్టతక్షుః।
యో దేవానాం ప్రథమం పురస్తాద్విశ్వాధికో రుద్రో మహ
ర్షిః । హిరణ్యగర్భం పశ్యత జాయమానగ్ం సనో దేవశ్శుభ
యా స్మృత్యా సంయునక్తు । యస్మాత్పరం నాపరమస్తి కించి
ద్యస్మాన్నాణీయో న జ్యాయోఽస్తి కశ్చిత్ । వృక్ష ఇవ స్త
బ్ధో దివి తిష్ఠత్యేక స్తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్॥ ౨౩॥

న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వ
మానశుః । పరేణ నాకం నిహితం గుహాయాం విభ్రాజతే య
ద్యతయో విశన్తి । వేదాన్త విజ్ఞానసునిశ్చితార్థాః సంన్యాస
యోగా ద్యతయశ్శుద్ధసత్త్వాః । తే బ్రహ్మలోకే తు పరాన్త
కాలే పరామృతాత్పరిముచ్యన్తి సర్వే । దహారం విపాప్మం
పరవేశ్మభూతం యత్పుణ్డరీకం పురమధ్యసగ్ంస్థమ్ । తత్రాపి
దహారం గగనం విశోకస్తస్మిన్యదన్తస్తదుపాసితవ్యమ్ । య
ద్వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాన్తేచ ప్రతిష్ఠితః । తస్య ప్రకృ
తిలీనస్య యః పరస్స మహేశ్వరః॥ ౨౪॥

అజోఽన్యస్సప నాభిస్సర్వమష్టౌ చ ॥ ౧౦ ॥

ఏకాదశోఽనువాకః.

పరమాత్మగుణవిశేషప్రతిపాదనమ్.

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశమ్భువమ్। విశ్వం నారాయణం దేవ మక్షరం పరమం ప్రభుమ్। విశ్వతః పరమం నిత్యం విశ్వం నారాయణగ్ం హరిమ్। విశ్వ మేవేదం పురుష స్త ద్విశ్వముపజీవతి। పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ం శివ మచ్యుతమ్। నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానంపరాయణమ్। నారాయణపరంబ్రహ్మతత్త్వం నారాయణః పరః। నారాయణ పరో జ్యోతి రాత్మానారాయణః పరః।య చ్చ కించి జ్జగత్యస్మిన్దృశ్యతే శ్రూయతేఽపివా। అన్త ర్బహి శ్చ తత్స ర్వం వ్యాప్య నారాయణ స్థితః॥ ౨౫॥

అనన్త మవ్యయం కవిగ్ం సముద్రే ఽన్తం విశ్వశమ్భువమ్। పద్మకోశ ప్రతీకాశగ్ం హృదయం చాప్యధోముఖమ్। అధో నిష్ట్యావితస్త్యాం తు నాభ్యా ముపరి తిష్ఠతి। హృదయం త ద్విజానీయాద్విశ్వస్యాయతనం మహత్। సన్తతగ్ం సిరాభి స్తు లమ్బత్యాకోశ సన్నిభమ్। తస్యాన్తే సుషిరగ్ం సూక్ష్మం తస్మి న్థ్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్। తస్యమధ్యే మహా నగ్ని ర్విశ్వా

ర్చి ర్విశ్వతో ముఖః। సో உగ్రభు గ్విభజ న్తిష్ఠ న్నాహార మజ
రః కవిః। సంతాపయతి స్వం దేహ మాపాదతలమస్తకమ్।
తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోஉర్ధ్వా వ్యవస్థితః। నీలతో
యదమధ్యస్థా విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా। నీవారశూకవ త్తన్వీ
పీతాభా స్యా త్తనూపమా। తస్యా శ్శిఖాయా మధ్యే పర
మాత్మావ్యవస్థితః। స బ్రహ్మ స శివ స్సేన్ద్రిసోஉక్షరః పరమ
స్స్వరాట్॥ ౨౬॥

నారాయణ స్థ్సితో వ్యవస్థిత శ్చత్వారిచ॥ ౧౧॥

ద్వాదశోஉనువాకః.

ఉపాస్య దేవతానమస్కారః.

ఋతగ్ం సత్యం పరంబ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపిఙ్గళమ్। ఊ
ర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమః॥ ౨౭॥ ౧౨॥

త్రయోదశోஉనువాకః.

ఆదిత్యమండలే పరబ్రహ్మోపాసనమ్.

ఆదిత్యో వా ఏష ఏత న్మణ్డలం తపతి తత్ర తా ఋచ
స్తదృచాం మణ్డలగ్ం స ఋచాం లోకో உథ య ఏష ఏతస్మి

న్మణ్డలేఽర్చిర్దీప్యతే తాని సామాని స సామ్నాం మణ్డలగ్ం సస్సామ్నాంలోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్మణ్డలేఽర్చిషి పురుష స్తాని యజూగ్ంషి సయజుషాం మణ్డలగ్ం స యజుషాం లోక స్సైషా త్రయ్యేవ విద్యాతపతి య ఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః॥ ౨౬॥ ౧౩॥

చతుర్దశోఽనువాకః.

పూర్వోక్తస్యైవ వివరణమ్.

ఆదిత్యో వై తేజ ఓజో బలం యశశ్చక్షు శ్శ్రోత్ర మాత్మామనో మన్యు ర్మను ర్మృత్యు స్సత్యో మిత్రో వాయు రాకాశః ప్రాణో లోకపాలః కః కిం కం తథ్సత్య మన్నమాయు రమృతో జీవోవిశ్వః కతమ స్స్వయంభు ప్రజాపతి స్సంవథ్స రఇతి సంవథ్సరో ఽసావాదిత్యో య ఏష పురుష ఏష భూతా నా మధిపతిర్బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ం సలోకతా మాప్నోత్యే తాసా మేవదేవతానాగ్ం సాయుజ్యగ్ం సార్ష్టితాగ్ం సమాన లోకతామాప్నోతి య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్॥ ౨౯॥ ౧౪॥

పంచదశోఽనువాకః.

ఉపాసనాసమర్థస్య జప్యః మన్త్రః.

ఘృణిః సూర్య ఆదిత్యో మర్చయన్తి తపస్సత్యం మధు క్షరన్తి తద్బ్రహ్మ తదాప ఆపో జ్యోతీ రసో ఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్॥ ౩౦॥ ౧౫॥

షోడశోఽనువాకః.

త్వరితరుద్రనామానువాకః.

సర్వో వై రుద్ర స్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు। పురుషో వై రుద్ర స్సన్మహో నమోనమః। విశ్వం భూతం భువనం చిత్రం బహుధాజాతం జాయమానం చ యత్। సర్వో హ్యేష రుద్ర స్తస్మై రుద్రాయనమో అస్తు॥ ౩౧॥ ౧౬॥

సప్తదశోఽనువాకః.

రుద్రదేవతాకమన్త్రః.

కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే। వోచేమశంతమగ్ం హృదే। సర్వో హ్యేషరుద్ర స్తస్మై రుద్రాయ నమోఅస్తు॥ ౩౨॥ ౧౭॥

చతుర్థగ ప్రశ్నః

అష్టాదశోఽనువాకః.

◄ రుద్రదేవతాకమన్త్రః. ►

నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యపతయేఽమ్బికాపతయ ఉమాపతయే నమోనమః॥ 33॥ ౧౮॥

ఏకోనవింశోఽనువాకః.

◄ అగ్నిహోత్రహవణ్యాః ఉపయుక్తస్య వృక్షవిశేషస్యాభిధానమ్. ►

యస్య వైకఙ్కత్యగ్నిహోత్రహవణీ భవతి ప్రతిష్ఠితా౽గ్ప్రత్యేవాస్యాహుతయ స్తిష్ఠ న్త్యథో ప్రతిష్ఠిత్యై॥ 34॥ ౧౯॥

వింశోఽనువాకః.

◄ రక్షోఘ్నమన్త్రప్రతీకాభిధానమ్. ►

కృణుష్వపాజ ఇతి పఞ్చ॥ 35॥ ౨౦॥

ఏకవింశోఽనువాకః.

◄ భూదేవతాకమన్త్రః. ►

అదితి ర్దేవా గన్ధర్వా మనుష్యాః పితరో ఽసురా స్తేషాగ్ం సర్వభూతానాం మాతా మేదినీ మహతీ మహీ సావిత్రీ గాయత్రీ జగత్యుర్వీ పృథ్వీ బహులా విశ్వా భూతా కతమా కాయాసా సత్యేత్యమృతేతి వసిష్ఠః॥ 36॥ ౨౧॥

ద్వావింశోఽనువాకః.

జలదేవతాకమన్త్రః.

ఆపో వా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వా భూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ ఆపోఽమృత మాపోఽన్న మాప స్సమ్రాడాపో విరాడాపస్స్వరాడాప శ్ఛన్దాగ్ంస్యాపో జ్యోతీగ్ంష్యాప స్సత్య మాప స్సర్వాదేవతా ఆపో భూ ర్భువ స్సువ రాప ఓమ్॥ 32॥ 22॥

త్రయోవింశోఽనువాకః.

మధ్యాహ్నసంధ్యాంగాభిమన్త్రితజలపానమ్.

ఆపః పునన్తు పృథివీం పృథివీ పూతా పునాతు మామ్। పునన్తు బ్రహ్మణస్పతి ర్బ్రహ్మా పూతా పునాతు మామ్। యదుచ్ఛిష్ట మభోజ్యంయద్వా దుశ్చరితం మమ। సర్వం పునన్తు మామాపోఽసతాంచ ప్రతిగ్రహగ్ం స్వాహా॥ 33॥ 23॥

చతుర్వింశోఽనువాకః.

*సాయంసంధ్యాంగజలపానమ్.

అగ్ని శ్చ మా మన్యు శ్చ మన్యుపతయ శ్చ మన్యుకృతేభ్యః। పాపేభ్యో రక్షన్తామ్। యదహ్నా పాప మకార్

* మన్త్రసంఖ్యానవిషయే భట్టభాస్కర మాధవాచార్యయోః భేదో విద్యతే.

షమ్ । మనసా వాచాహస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యా ముదరేణశిశ్నా । అహ స్తదవలుమ్పతు । యత్కించ దురితం మయి । ఇద మహం మా మమృతయోనౌ । సత్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా ॥ ౩౯॥ ౨౪॥

పంచవింశోఽనువాకః.

*ప్రాతస్సంధ్యాకాలజలపానమ్.

సూర్య శ్చ మా మన్యు శ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః । పాపేభ్యో రక్షన్తామ్ । యద్రాత్రియా పాప మకార్షమ్ । మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యా ముదరేణ శిశ్నా । రాత్రి స్తదవలుమ్పతు । యత్కించ దురితం మయి । ఇద మహం మా మమృతయోనౌ ।సూర్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా॥ ౪౦॥ ౨౫॥

షడ్వింశోఽనువాకః.

*గాయత్ర్యావాహనమ్.

ఆయాతు వరదాదేవ్యక్షరం బ్రహ్మ సమ్మితమ్ । గాయత్రీంఛన్దసాం మాతేదం బ్రహ్మజుషస్వ నః । ఓజోఽసి సహో

---

* మంత్రసంఖ్యానవిషయే భట్టభాస్కర మాధవాచార్యయోః భేదో విద్యతే.

ఽసి బలమసి భ్రాజోఽసి దేవానాం ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వాయు స్సర్వమసి సర్వాయు రభిభూరోం గాయత్రీ మావాహయామి॥ ౪౧॥ ౨౬॥

సప్తవింశోఽనువాకః.

ప్రాణాయామమన్త్రః.

ఓం భూః। ఓంభువః। ఓగ్ం సువః। ఓం మహః। ఓం జనః। ఓం తపః। ఓగ్ం సత్యమ్। ఓం తథ్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి। ధియో యోనః ప్రచోదయాత్। ఓమాపో జ్యోతీరసోఽమృతం బ్రహ్మ భూ ర్భువ స్సువరోమ్॥ ౪౨॥ ౨౭॥

అష్టావింశోఽనువాకః.

ప్రాణాయామమన్త్రాంతరమ్.

ఓం భూ ర్భువ స్సువ ర్మహ ర్జన స్తప స్సత్యం తద్బ్రహ్మ తదాప ఆపో జ్యోతీరసోఽమృతం బ్రహ్మభూ ర్భువ స్సువ రోమ్॥ ౪౩॥ ౨౮॥

ఏకోనత్రింశోఽనువాకః.

ప్రాణాయామమన్త్రాంతరమ్.

ఓం తద్బ్రహ్మ । ఓం తద్వాయుః । ఓం తదాత్మా ।
ఓం తథ్సత్యమ్ । ఓం తథ్సర్వమ్ । ఓం తత్పురోర్నమః ॥ ౭౭॥
౨౯॥

త్రింశోఽనువాకః.

గాయత్రీవిసర్జనమన్త్రః.

ఉత్తమే శిఖరే దేవీ భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని । బ్రాహ్మ
ణేభ్యోహ్యనుజ్ఞానం గచ్ఛదేవి యథాసుఖమ్ ॥ ౭౮॥ ౩౦॥

ఏకత్రింశోఽనువాకః.

బ్రహ్మోపస్థానమ్.

ఓ మన్తశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు ।
త్వంయజ్ఞ స్త్వంవిష్ణు స్త్వంవషట్కార స్త్వగ్ంరుద్ర స్త్వం
బ్రహ్మ త్వంప్రజాపతిః ॥ ౭౯॥ ౩౧ ॥

ద్వాత్రింశోఽనువాకః.

అపాంప్రాశనమన్త్రః.

అమృతోప స్తరణ మసి ॥. ౮౦ ॥ ౩౨ ॥

త్రయస్త్రింశోఽనువాకః.

ప్రాణాహుతిమన్త్రాః.

ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । ప్రాణాయ స్వాహా । అపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । అపానాయ స్వాహా । వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । వ్యానాయ స్వాహా । ఉదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । ఉదానాయ స్వాహా । సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । సమానాయ స్వాహా । బ్రహ్మణిమ ఆత్మాఽమృతత్వాయ॥ ౮౭॥ 33॥

చతుస్త్రింశోఽనువాకః.

ప్రాణాహుత్యభ్యర్థే వికల్పితా మన్త్రాః.

ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ । ప్రాణాయ స్వాహా । అపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ । అపానాయ స్వాహా । వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ । వ్యానాయ స్వాహా । ఉదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ । ఉదానాయ స్వాహా । సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా

ఽఽవిశా ప్రదాహోయ।సమానాయస్వాహా । బ్రహ్మణి మ ఆత్మా
ఽమృతత్వాయ॥ ౪౯॥ ౩౪॥

పఞ్చత్రింశోఽనువాకః.

భోజనాదూర్ధ్వం అపాంప్రాశనమన్త్రః.

అమృతాపిధాన మసి॥ ౫౦॥ ౩౫॥

షట్త్రింశోఽనువాకః.

భుక్తానుమన్త్రణమన్త్రాః.

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం ప్రాణ మన్నేనాప్యాయస్వ । అపానే నివిశ్యామృతగ్ం హుత మపాన మన్నేనాప్యాయస్వ । వ్యానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం వ్యాన మన్నేనాప్యాయస్వ । ఉదానే నివిశ్యామృతగ్ం హుత ముదాన మన్నేనాప్యాయస్వ । సమానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతగ్ం సమాన మన్నేనాప్యాయస్వ । బ్రహ్మణిమ ఆత్మా ఽమృతత్వాయ॥ ౫౧॥ ౩౬॥

సప్తత్రింశోఽనువాకః.

హృదయాభిమర్శనమన్త్రః.

ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి రుద్రోమాఽఽవిశాన్తక స్తేనాన్నే నాప్యాయస్వ॥ ౫౨॥ ౩౭॥

అష్టాత్రింశోఽనువాకః.

జీవాత్మనోరనుసంధానమన్త్రః.

అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషో ఽఙ్గుష్ఠంచ సమాశ్రితః। ఈశ
స్సర్వస్యజగతః ప్రభుః ప్రీణాతి విశ్వభుక్॥ ౫౩॥ ౩౮॥

ఏకోనచత్వారింశోఽనువాకః.

మేధాభిమానదేవతాప్రార్థనమన్త్రా.

మేధా దేవీ జుషమాణా న ఆగా ద్విశ్వాచీ భద్రా సుమ
నస్యమానా। త్వయా జుష్టా జుషమాణా దురుక్తా న్బృహ
ద్వదేమ విదథేసువీరాః। త్వయా జుష్ట ఋషి ర్భవతి దేవి
త్వయా బ్రహ్మాగతశ్రీ రుతత్వయా॥ త్వయా జుష్ట శ్చిత్రం విన్ద
తే వసు సా నో జుషస్వ ద్రవిణేనమేధే॥ ౫౪॥ ౩౯॥

చత్వారింశోఽనువాకః.

మేధాప్రదేన్ద్రాదిదేవతాప్రార్థనమన్త్రః.

మేధాం మ ఇన్ద్రో దదాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ।
మేధాంమేఅశ్వినా వుభా వాధత్తాం పుష్కరస్రజా॥ ౫౫॥ ౪౦॥

ఏకచత్వారింశోఽనువాకః.

మేధాప్రదో మన్త్రాంతరః.

అప్సరాసు యా మేధా గన్ధర్వేషు చ యన్మనః। దైవీ మేధామనుష్యజా సామాం మేధా సురభి ర్జుషతామ్॥ ౫౬॥ ౪౧॥

ద్విచత్వారింశోఽనువాకః.

మేధాప్రదో మన్త్రాంతరః.

ఆమాం మేధా సురభి ర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీజగమ్యా। ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానా సా మాం మేధా సుప్రతీకా జుషతామ్॥ ౫౭॥ ౪౨॥

త్రిచత్వారింశోఽనువాకః.

మహాదేవపశ్చిమవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయ వై నమః। భవేభవే నాతిభవే భజస్వ మాం భవోద్భవాయ నమః॥ ౫౮॥ ౪౩॥

చతుశ్చత్వారింశోఽనువాకః.

ఉత్తరవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమో రుద్రాయ

నమః కాలాయ నమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ నమో బలప్రమథనాయ నమః సర్వభూతదమనాయ నమో మనోన్మనాయనమః॥ ౪౯॥ ౪౪॥

పఞ్చచత్వారింశోఽనువాకః.

దక్షిణవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః సర్వతశ్శర్వ సర్వేభ్యోనమస్తే అస్తు రుద్రరూపేభ్యః॥ ౬౦॥ ౪౫॥

షట్చత్వారింశోఽనువాకః.

ప్రాగ్వక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి।తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్॥ ౬౧॥ ౪౬॥

సప్తచత్వారింశోఽనువాకః.

ఊర్ధ్వవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

ఈశానస్సర్వవిద్యానా మీశ్వరస్సర్వభూతానాం బ్రహ్మాధిపతిర్బ్రహ్మణోఽధిపతి ర్బ్రహ్మా శివో మే అస్తు సదాశివోమ్॥ ౬౨॥ ౪౭॥

అష్టచత్వారింశోఽనువాకః.

త్రిసుపర్ణమన్త్రాః.

బ్రహ్మ మేతు మామ్ । మధు మేతు మామ్ । బ్రహ్మ మేవ మధు మేతు మామ్ । యాస్తే సోమ ప్రజా వథ్సోఽభి సో అహమ్ । దుస్స్వప్నహా న్దురుష్ష్వహ । యాస్తే సోమ ప్రాణాగ్ం స్తా ఞ్జుహోమి । త్రిసుపర్ణ మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ । బ్రహ్మ హత్యాంవా ఏతే ఘ్నన్తి । యే బ్రాహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం పఠన్తి । తే సోమం ప్రాప్నువన్తి । ఆసహస్రా త్పఙ్క్తిం పునన్తి । ఓమ్ ॥ ౬౩ ॥ ౪౮ ॥

ఏకోనపఞ్చాశోఽనువాకః.

త్రిసుపర్ణమన్త్రాః.

బ్రహ్మ మేధయా । మధు మేధయా । బ్రహ్మ మేవ మధు మేధయా । అద్యా నో దేవ సవితః ప్రజావత్సావీ స్సౌభగమ్ । పరాదుష్ష్వప్నియగ్ం సువ । విశ్వాని దేవ సవిత దురితాని పరాసువ । యద్భద్రం తన్మఆసువ । మధు వాతా ఋతాయతే మధు క్షరన్తి సిన్ధవః । మాధ్వీ ర్నస్సన్త్వోషధీః । మధు నక్త ముతోషసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః ॥ ౬౪ ॥

మధు ద్యౌ రస్తు నః పితా। మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః। మాధ్వీ ర్గావో భవన్తు నః। య ఇమం త్రిసుపర్ణమయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్। భ్రూణహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి। యే బ్రాహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం పఠన్తి। తే సోమం ప్రాప్నువన్తి। ఆసహస్రా త్పఙ్క్తిం పునన్తి। ఓమ్॥ ౬౨॥

రజో నవచ॥ ౪౯॥

పఞ్చాశోఽనువాకః.

త్రిసుపర్ణమన్త్రాః.

బ్రహ్మమేధవా। మధుమేధవా। బ్రహ్మమేవ మధుమేధవా। బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనా మృషి ర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్। శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ం స్వధితి ర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్ర మత్యేతి రేభన్। హగ్ంసః శ్శుచిష ద్వసు రన్తరిక్షస ద్ధోతా వేదిష దతిథి ర్దురోణసత్। నృష ద్వరస దృతస ద్వ్యోమస దబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్। య ఇమం త్రిసుపర్ణ మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్। వీరహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి। యే బ్రాహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం పఠ

న్తి। తే సోమం ప్రాప్నువన్తి। ఆసహస్రా త్వజ్కింపునన్తి।
ఓమ్॥ ౬౬॥ ౫౦॥

ఏకపఞ్చాశోఽనువాకః.

స్వావయవశుద్ధ్యర్థహోమమన్త్రః.

ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి
రహంవిరజా విపాప్మా భూయాసగ్ంస్వాహా॥ ౬౭॥ ౫౦॥

ద్విపఞ్చాశోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

వాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణ రేతోబుద్ధ్యాకూతిస్స
ఙ్కల్పా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయా
సగ్ం స్వాహా॥ ౬౮॥ ౫౧॥

త్రిపఞ్చాశోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

శిరఃపాణి పాదపార్శ్వపృష్ఠోదరజఙ్ఘశిశ్నోపస్థపాయవో
మేశుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం
స్వాహా॥ ౬౯॥ ౫౩॥

చతుఃపఞ్చాశోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

త్వక్చర్మమాగ్ంసరుధిరమేదోఽస్థిమజ్జా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహంవిరజావిపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా॥ ౭౦॥ ౫౪॥

పఞ్చపఞ్చాశోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

శబ్దస్పర్శరూపరసగన్ధా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా॥ ౭౧॥ ౫౫॥

షట్పఞ్చాశోనుఽవాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా॥ ౭౨॥ ౫౬॥

సప్తపఞ్చాశోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

అన్నమయప్రాణమయమనోమయవిజ్ఞానమయానన్దమయా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా॥ ౭౩॥ ౫౭॥

అష్టపఞ్చాశోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

వివిట్టి స్వాహా॥ ౭౮॥ ౫౮॥

ఏకోనషష్టితమోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

పుషోత్కాయ స్వాహా॥ ౭౯॥ ౫౯॥

షష్టితమోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

ఉత్తిష్ఠ పురుష హరే లోహిత పిఙ్గళాక్షి దేహిదేహి దదాపయితా మే శుద్ధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ంస్వాహా॥ ౮౦॥ ౬౦॥

ఏకషష్టితమోఽనువాకః.

తచ్ఛేషమన్త్రః.

ఓగ్ం స్వాహా॥ ౮౧॥ ౬౧॥

ద్విషష్టితమోఽనువాకః.

ౘ జ్ఞానసాధనాభిధానమ్. ౘ

సత్యం పరం పరగ్ం సత్యగ్ం సత్యేన న సువర్గాల్లోకా
చ్చ్యవన్తే కదాచన సతాగ్ం హి సత్యం తస్మాథ్సత్యే రమన్తే
తప ఇతి తపో నానశనా త్పరం యద్ధి పరం తప స్త ద్దుర్ధర్షం
తద్దురాధర్షం తస్మా త్తపసి రమన్తే దమ ఇతి నియతం బ్రహ్మ
చారిణ స్తస్మా ద్దమే రమన్తే శమ ఇత్యరణ్యే మునయ స్తస్మా
చ్ఛమే రమన్తే దాన మితి సర్వాణి భూతాని ప్రశగ్ంసన్తి
దానా న్నాతిదుష్కరం తస్మా ద్దానే రమన్తే ధర్మ ఇతి ధర్మేణ
సర్వ మిదం పరిగృహీతం ధర్మా న్నాతిదుశ్చరం తస్మా ద్ధర్మే రమన్తే
ప్రజన ఇతి భూయాగ్ంస స్తస్మా ద్భూయిష్ఠాః ప్రజాయన్తే
తస్మా ద్భూయిష్ఠాః ప్రజననే రమన్తే ఽగ్నయ ఇత్యాహ తస్మా
దగ్నయ ఆధాతవ్యా అగ్నిహోత్ర మిత్యాహ తస్మా దగ్ని
హోత్రే రమన్తే యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞో హి దేవానాం యజ్ఞేన హి దేవా
దివం గతా స్తస్మా ద్యజ్ఞే రమన్తే మానస మితి విద్వాగ్ంస స్తస్మా
ద్విద్వాగ్ంస ఏవ మానసే రమన్తే న్యాస ఇతి బ్రహ్మా హి పరః
పరో హి బ్రహ్మా తాని వా ఏతాన్యవరాణి తపాగ్ంసి న్యాస
ఏవాత్యరేచయ ద్య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్॥ ౭౮॥ ౬౨॥

త్రిషష్టితమోఽనువాకః.

మోక్షసాధనసమూహోపపాదనభూతాఖ్యాయికాదికమ్.

ప్రాజాపత్యో హారుణి స్సుపర్ణేయః ప్రజాపతిం పితర
ముపససార కిం భగవన్తః పరమం వదన్తీతి తస్మై ప్రోవాచ
సత్యేన వాయు రావాతి సత్యేనాదిత్యో రోచతే దివి సత్యం
వాచః ప్రతిష్ఠా సత్యే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాత్సత్యం పరమం
వదన్తి తపసా దేవా దేవతా మగ్ర ఆయ న్తపసర్షయ స్సువ
రన్వవిన్ద న్తపసా సపత్నాన్ప్రణుదామారాతీగ్ం స్తపసి సర్వం
ప్రతిష్ఠితం తస్మా త్తపః పరమంవదన్తి దమేన దాన్తాః కిల్బిష
మవధూన్వన్తి దమేన బ్రహ్మచారిణ స్సువరగచ్ఛన్దమోభూతా
నాం దురాధర్షం దమే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్దమః పరమం
వదన్తి శమేన శాన్తా శ్శివ మాచరన్తి శమేననాకం మునయో
ఽన్వవిన్ద చ్ఛమో భూతానాం దురాధర్షగ్ంశమే సర్వం
ప్రతిష్ఠితం తస్మా చ్ఛమః పరమం వదన్తి దానం యజ్ఞానాం
వరూథం దక్షిణా లోకే దాతారగ్ం సర్వభూతాన్యుపజీవన్తి
దానేనారాతీరపానుద న్తదానేన ద్విషన్తో మిత్రా భవన్తి దానే
సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్దానం పరమం వదన్తి ధర్మో విశ్వస్య

జగతః ప్రతిష్ఠా లోకేధర్మిష్ఠం ప్రజా ఉపసర్పన్తి ధర్మేణ పాప
మపనుదతి ధర్మే సర్వంప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్ధర్మం పరమం వదన్తి
ప్రజననంవై ప్రతిష్ఠా సాధుప్రజాయా స్తన్తుం తన్వానః పితౄణా
మనృణో భవతి తదేవ తస్యానృణంతస్మా త్ప్రజననం పరమం
వదన్త్యగ్నయో వై త్రయీ విద్యాదేవయానః పన్థా గార్
హపత్య ఋ క్పృథివీ రథన్తర మన్వాహార్యపచనో యజు రన్త
రిక్షం వామదేవ్య మాహవనీయ స్సామ సువర్గోలోకో బృహ
త్తస్మా దగ్నీ న్పరమం వదన్త్యగ్నిహోత్రగ్ం సాయంప్రాత
ర్గృహాణాం నిష్కృతి స్స్విష్టగ్ం సుహుతం యజ్ఞక్రతూనాం
ప్రాయణగ్ం సువర్గస్య లోకస్య జ్యోతి స్తస్మా దగ్నిహోత్రం
పరమంవదన్తి యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞో హి దేవానాం యజ్ఞేన హి
దేవా దివంగతా యజ్ఞేనాసురానపానుదన్త యజ్ఞేన ద్విషన్తో
మిత్రా భవన్తి యజ్ఞేసర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్యజ్ఞం పరమం
వదన్తి మానసం వై ప్రాజాపత్యం పవిత్రం మానసేన మనసా
సాధు పశ్యతి మానసా ఋషయఃప్రజా అసృజన్త మానసే
సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా న్మానసం పరమంవదన్తి న్యాసఇత్యాహు
ర్మనీషిణో బ్రహ్మాణం బ్రహ్మా విశ్వఃకతమ స్స్వయంభుః ప్రజా

పతి స్సంవత్సర ఇతి సంవత్సరో ఽసావాదిత్యో యఏష ఆదిత్యే
పురుష స్స పరమేష్ఠీ బ్రహ్మాత్మా యాభిరాదిత్య స్తపతి రశ్మిభి
స్తాభిః పర్జన్యో వర్షతి పర్జన్యేనౌషధివనస్పతయః ప్రజాయన్త
ఓషధివనస్పతిభి రన్నం భవత్యన్నేన ప్రాణాః ప్రాణైర్బలం
బలేన తప స్తపసా శ్రద్ధా శ్రద్ధయా మేధా మేధయా మనీషా
మనీషయా మనో మనసా శాన్తి శ్శాన్త్యా చిత్తం చిత్తేన
స్మృతిగ్ం స్మృత్యా స్మారగ్ం స్మారేణ విజ్ఞానం విజ్ఞానేనాత్మా
నం వేదయతి తస్మాదన్నం దద త్సర్వాణ్యేతాని దదాత్యన్నా
త్ప్రాణా భవన్తి భూతానాంప్రాణై ర్మనో మనస శ్చ విజ్ఞానం
విజ్ఞానా దానన్దో బ్రహ్మయోని స్సవా ఏష పురుషః పఞ్చధా
పఞ్చాత్మాయేన సర్వ మిదం ప్రోతం పృథివీచాన్తరిక్షం చ ద్యౌ
శ్చ దిశ శ్చావాన్తరదిశా శ్చ స వై సర్వ మిదంజగత్సచ
భూతగ్ం స భవ్యం జిజ్ఞాసక్లృప్తఋతజా రయిష్ఠా శ్శ్రద్ధా
సత్యో మహా స్వాన్తమసోపరిష్టా జ్జ్ఞాత్వా త మేవం మనసా
హృదాచ భూయో న మృత్యు ముపయాహి విద్వా న్తస్మా
న్న్యాస మేషాంతపసా మతిరిక్త మాహుః। వసురణ్యో విభూ
రసి ప్రాణే త్వ మసి సన్ధాతా బ్రహ్మ న్త్వమసి విశ్వసృత్తే

జోదా స్త్వమస్యగ్నే ర్వర్చోదా స్త్వమసి సూర్యస్య ద్యు
మ్నోదా స్త్వమసి చన్ద్రమస ఉపయామగృహీతోఽసి బ్రహ్మ
ణే త్వా మహస ఓ మిత్యాత్మానం యుఞ్జీతైత ద్వై మహో
పనిషదం దేవానాం గుహ్యం య ఏవం వేద బ్రహ్మణో మహి
మాన మాప్నోతి తస్మా ద్బ్రహ్మణో మహిమాన మిత్యుపని
షత్॥ ౭౮॥ ౬౩॥

చతుష్షష్టితమోఽనువాకః.

ఆత్మయజ్ఞాభిధానమ్.

తస్యైవం విదుషో యజ్ఞస్యాత్మా యజమాన శ్శ్రద్ధా
పత్నీ శరీర మిధ్మ మురో వేది ర్లోమాని బర్హి ర్వేద శ్శిఖా
హృదయం యూపః కామ ఆజ్యం మన్యుః పశు స్తపోఽగ్ని
ర్దమ శ్శమయితా దక్షిణా వాగ్ఘోతా ప్రాణ ఉద్గాతాచక్షు రధ్వర్యు
ర్మనో బ్రహ్మా శ్రోత్రమగ్నీ ద్యావ ద్ధ్రియతే సా దీక్షా య
దశ్నాతి య త్పిబతి త దస్యసోమపానం య ద్రమతే త దుప
సదో య థ్సంచర త్యుపవిశ త్యు త్తిష్ఠతే చ స ప్రవర్గ్యో య
న్ముఖం త దాహవనీయో య దస్య విజ్ఞానం తజ్జుహోతి య

థ్సాయం ప్రాతరత్తి తథ్సమిధో యథ్సాయం ప్రాతర్మధ్య
న్దినం చ తాని సవనాని యే అహోరాత్రే తే దర్శపూర్ణమా
సౌ యే ఒర్ధమాసా శ్చ మాసాశ్చ తే చాతుర్మాస్యాని య
ఋతవస్తేపశుబన్ధా యే సంవథ్సరా శ్చ పరివథ్సరా శ్చతే ఒహ
ర్గణాస్సర్వవేదసం వా ఏతథ్సత్త్రం యన్మరణం తదవభృథఏత
ద్వై జరామర్య మగ్నిహోత్రం య ఏవం విద్వా నుదగ
యనే ప్రమీయతే దేవానామేవ మహిమానం గత్వా ఒఒది
త్యస్య సాయుజ్యం గచ్ఛత్యథ యో దక్షిణే ప్రమీయతే
పితౄణామేవ మహిమానం గత్వా చన్ద్రమస స్సాయుజ్యం
గచ్ఛత్యేతౌ వై సూర్యాచన్ద్రమసో ర్మహిమానౌ బ్రాహ్మణో
విద్వా నభిజయతి తస్మా ద్బ్రహ్మణో మహిమాన మాప్నోతి
తస్మా ద్బ్రహ్మణో మహిమాన మి త్యుపనిషత్ ॥ ౮౦॥ ౬౮॥

అమ్భసి భూరగ్న యే భూరన్నం భూరగ్న యేచ పాహి
నో యశ్ఛన్దసాం నమో బ్రహ్మణ ఋతం తపో యథావృక్షస్యా
ణోరణీయా న్థ్సహస్రశీర్ష మృత మాదిత్యో వా ఏష ఆది
త్యోవై తేజ ఓజో ఘృణి స్సర్వోవై కద్రుద్రాయ నమో
హిరణ్యబాహవే యస్యవైకఙ్కతీ కృణుష్వపాజో ఒదితి

రాపోవా ఇద మాపగ్ం పున స్త్వగ్నిశ్చ సూర్యశ్చా యాతో్వం
భూరోం భూర్భువస్సువరోం తదు త్తమ ఓమ న్తశ్చర త్యమృతో
ప స్తరణం ప్రాణే నివిష్టగ్ం ప్రాణే నివిష్టశ్శివోఽమృతా పిధాన
గ్గ్ం శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిశ్య ప్రాణానా మఙ్గుష్ఠమాత్రో
మేధా దేవీ మేధాంమ ఇన్ద్రో దదాత్వప్సరాస్వా మాం
మేధా సద్యో వామదేవాయా ఘోరేభ్య స్తత్పురుషా యే
శానో బ్రహ్మా మేతు బ్రహ్మ మేధయా బ్రహ్మ మేధవా ప్రాణాపాన
వాఙ్మన శ్శిరగ్పాణి త్వక్చర్మ శబ్దస్పర్శ పృథివ్య న్నమయ
వివిట్టి ఘుషో త్కాయో త్తిష్ఠోగ్ం సత్యం ప్రాజాపత్య స్తస్యై
వం చతుష్షష్టిః॥ ౬౪ ॥

అమ్భస్సి వృషా హగ్ంస స్సర్వ్వా ఆయాతు శ్రద్ధా
యాం తత్పురుషాయ శబ్దాశీతిః॥ ౮౦ ॥

హరిః ఓమ్ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

తైత్తిరీయోపనిషది చతుర్థః ప్రశ్నః

ద్రావిడపాఠస్సమాప్తః.

శ్రీః

తైత్తిరీయోపనిషది

చతుర్థః ప్రశ్నః

(అథ నారాయణోపనిషత్)

ఆంధ్ర పాఠః

కాండర్షిః - యాజ్ఞికీదేవతా ఉపనిషత్

అనువాకాః ౮౦.

పూర్వశాంతిపాఠః

హరిః ఓమ్ ॥ సహనావవతు । సహనౌ భునక్తు ॥ సహవీర్యంకరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు మావిద్విషావహై । ఓం శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥

హరిః ఓమ్॥ అమ్భస్య పారే భువనస్య మధ్యే నాకస్య పృష్ఠే మహతో మహీయాన్ । శుక్రేణ జ్యోతీగ్ంషి సమనుప్రవిష్టః ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అన్తః । యస్మిన్నిదగ్ం సంచ విచైతి సర్వం యస్మిన్దేవా అధి విశ్వే నిషేదుః । తదేవ భూతం తదుభవ్య మా

ఇదం తదక్షరే పరమే వ్యోమ్న్ । యేనావృతం ఖంచ దివం
మహీంచ యేనాదిత్యస్తపతి తేజసా భ్రాజసాచ । యమన్త
స్సముద్రే కవయో వయన్తి యదక్షరే పరమే ప్రజాః। యతః
ప్రసూతా జగతః ప్రసూతీ తోయేన జీవాన్వ్యచసర్జ భూ
మ్యామ్ । యదోషధీభిః పురుషాన్పశూగ్ంశ్చ వివేశ భూ
తాని చరాచరాణి।అతఃపరం నాన్యదణీయసగ్ంహి పరాత్పరం
యన్మహతో మహాన్తమ్।యదేక మవ్యక్త మనన్తరూపం విశ్వం
పురాణం తమసఃపరస్తాత్ ॥ ౧ ॥

తదేవర్తం తదు సత్త్యమాహు స్తదేవ బ్రహ్మ పరమం
కవీనామ్।ఇష్టాపూర్తం బహుధా జాతం జాయమానం విశ్వం
బిభర్తి భువనస్యనాభిః।తదేవాగ్ని స్తద్వాయు స్తథ్సూర్య స్తదు
చన్ద్రమాః। తదేవ శుక్ర మమృతం తద్బ్రహ్మతదాప స్స ప్రజా
పతిః । సర్వే నిమేషా జజ్ఞిరే విద్యుతః పురుషాదధి । కలా
ముహూర్తాః కాష్ఠాశ్చాహోరాత్రాశ్చ సర్వశః । అర్ధమాసా
మాసా ఋతవ స్సంవథ్సరశ్చ కల్పన్తామ్ । స ఆపః ప్రదుఘే
ఉభే ఇమే అన్తరిక్ష మథోసువః । నైనమూర్ధ్వం న తిర్యఞ్చం

నమధ్యే పరిజగ్రభత్ । నతస్యేశే కశ్చన తస్య నామ మహ
ద్యశః ॥ ౨ ॥

న సన్దృశే తిష్ఠతి రూపమస్య నచక్షుషా పశ్యతి కశ్చ
నైనమ్। హృదామనీషా మనసాభిక్లృప్తో య ఏనం విదు రమృతా
స్తే భవన్తి। అద్భ్యస్సమ్భూతో హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టౌ। ఏష
హి దేవః ప్రదిశోఽనుసర్వాః పూర్వోహి జాతస్స ఉగర్భే
అన్తః। సవిజాయమాన స్సజనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖా స్తిష్ఠతి
విశ్వతోముఖః। విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతోముఖో విశ్వతో
హస్త ఉత విశ్వతస్పాత్। సంబాహుభ్యాం నమతిసంపతత్రై
ర్ద్యావాపృథివీ జనయన్దేవ ఏకః। వేన స్తత్పశ్య న్విశ్వా భువ
నాని విద్వాన్ యత్రవిశ్వం భవత్యేకనీళమ్। యస్మిన్నిదగ్ం
సం చవిచైకగ్ంస ఓతః ప్రోతశ్చ విభు ప్రజాసు। ప్రతద్వోచే
అమృతం నువిద్వా న్గన్ధర్వో నామ నిహితం గుహాసు ॥ 3 ॥

త్రీణి పదా నిహితా గుహాసు య స్తద్వేద సవితుః
పితాసత్। సనోబన్ధు ర్జనితా సవిధాతాధామాని వేదభువ
నానివిశ్వా। యత్ర దేవాఅమృతమానశానా స్తృతీయే ధామా
న్యభ్యైరయన్త। పరిద్యావాపృథివీ యన్తిసద్యః పరిలోకాన్పరి

దిశః పరిసువః । ఋతస్యతన్తుం వితతంవిచృత్య తదపశ్యత్తదభవ
త్ప్రజాసు । పరీత్యలోకాన్పరీత్య భూతానిపరీత్యసర్వాః ప్రది
శోదిశశ్చ । ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్యాత్మనాఽఽత్మాన మభి
సంబభూవ । సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం
మేధామయాసిషమ్ । ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోఽపఘ్నన్నిర్ ఋతిం
మమ ॥ ౮ ॥

పశూగ్ంశ్చ మహ్యమావహ జీవనంచదిశోదిశ । మానో
హిగ్ంసీజ్జాతవేదో గామశ్వం పురుషం జగత్ । అబిభ్రదగ్న
ఆగహి శ్రియామాపరిపాతయ । పురుషస్య విద్మసహస్రాక్షస్య
మహాదేవస్య ధీమహి । తన్నోరుద్రః ప్రచోదయాత్ । తత్పురు
షాయ విద్మహే మహాదేవాయధీమహి । తన్నోరుద్రః ప్రచోద
యాత్ । తత్పురుషాయవిద్మహే వక్రతుణ్డాయధీమహి । తన్నో
దన్తిః ప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయవిద్మహే చక్రతుణ్డాయ
ధీమహి ॥ ౯ ॥

తన్నోనన్దిః ప్రచోదయాత్ । తత్పురుషాయవిద్మహే
మహాసేనాయ ధీమహి । తన్నః షణ్ముఖః ప్రచోదయాత్ । తత్పు
రుషాయవిద్మహేసువర్ణపక్షాయ ధీమహి । తన్నో గరుడః ప్రచో

దయాత్ । వేదాత్మనాయ విద్మహే హిరణ్యగర్భాయ ధీమహి ।
తన్నో బ్రహ్మ ప్రచోదయాత్ । నారాయణాయ విద్మహే వాసుదే
వాయ ధీమహి । తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్ । వజ్రనఖాయ
విద్మహే తీక్ష్ణదగ్ంష్ట్రాయ ధీమహి ॥ ౬ ॥

తన్నో నారసిగ్ంహః ప్రచోదయాత్ । భాస్కరాయ వి
ద్మహే మహద్ద్యుతికరాయ ధీమహి । తన్నో ఆదిత్యః ప్రచోద
యాత్ । వైశ్వానరాయ విద్మహే లాలీలాయ ధీమహి । తన్నో
అగ్నిః ప్రచోదయాత్ । కాత్యాయనాయ విద్మహే కన్యకు
మారి ధీమహి । తన్నో దుర్గిః ప్రచోదయాత్ । సహస్రపరమా
దేవీ శతమూలా శతాఙ్కురా । సర్వగ్ం హరతు మే పాపం
దూర్వా దుస్స్వప్ననాశనీ । కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహన్తీ పరు
షః పరుషః పరి ॥ ౭ ॥

ఏవానో దూర్వే ప్రతను సహస్రేణ శతేన చ । యా
శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి । తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధే
మ హవిషా వయమ్ । అశ్వక్రాన్తే రథక్రాన్తే విష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా ।
శిరసా ధారయిష్యామి రక్షస్వ మాం పదే పదే । భూమి ర్ధేను
ర్ధరణీ లోకధారిణీ । ఉద్ధృతా ఽసి వరాహేణ కృష్ణేన శత

బాహునా । మృత్తికే హన మే పాపం యన్మయా దుష్కృ
తం కృతమ్ । మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాఽసి కాశ్యపేనాభిమన్త్రితా।
మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్॥ ౮॥

మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తన్మే నిర్ణుద మృత్తికే ।
తయాహతేన పాపేన గచ్ఛామి పరమాం గతిమ్। యత ఇన్ద్ర
భయామహే తతో నో అభయం కృధి । మఘవ ఞ్ఛగ్ధి తవ త
న్న ఊతయే విద్విషో విమృధో జహి । స్వస్తిదా విశస్పతి
ర్వృత్రహా విమృధో వశీ । వృషేన్ద్రః పుర ఏతు న స్స్వస్తిదా
అభయంకరః॥స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవా స్స్వస్తి నః పూషా
విశ్వవేదాః । స్వస్తి న స్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమి స్స్వస్తి నో బృహ
స్పతి ర్దధాతు।ఆపాన్త మన్యు స్తృపల ప్రభర్మా ధుని శ్శిమీవా
ఞ్ఛరుమాగ్ం ఋజీషీ । సోమో విశ్వాన్యతసావనాని నార్వా
గిన్ద్రం ప్రతిమానాని దేభుః ॥ ౯ ॥

బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తా ద్విసీమత స్సురుచో
వేన ఆవః । సబుధ్నియా ఉపమా అస్య విష్ఠా స్సతశ్చయోని
మసత శ్చవివః । స్యోనా పృథివి భవానృక్షరా నివేశనీ ।
యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథాః । గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్య

పుష్టాం కరీషిణీమ్ । ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోప హ్వయే శ్రియమ్ । శ్రీర్మే భజతు । అలక్ష్మీర్మే నశ్యతు । విష్ణు ముఖా వై దేవా శ్ఛన్దోభి రిమాల్లోకా ననపజయ్య మభ్య జయన్న్ । మహాగ్ం ఇన్ద్రో వజ్ర బాహు ష్షోడశీ శర్మ యచ్ఛతు ॥ ౧౦ ॥

స్వస్తి నో మఘవా కరోతు హన్తు పాప్మానం యోఽస్మాన్ద్వేష్టి । సోమానగ్గ్ం స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్పతే । కక్షీవన్తం య ఔశిజమ్ । శరీరం యజ్ఞశమలం కుసీదం తస్మి న్త్సీదతు యోఽస్మా న్ద్వేష్టి । చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూత స్తరతి దుష్కృతాని। తేన పవిత్రేణ శుద్ధేనపూతా అతి పాప్మాన మరాతింతరేమ। సజోషా ఇన్ద్ర సగణో మరుద్భి స్సోమం పిబ వృత్రహ శ్శూర విద్వాన్ । జహి శత్రూగ్ం రప మృధో నుదస్వాథాభయం కృణుహివిశ్వతోనః। సుమిత్రాన ఆప ఓషధయ స్సన్తు దుర్మిత్రా స్తస్మై భూయాసు ర్యోఽస్మా న్ద్వేష్టి యం చవయం ద్విష్మః । ఆపోహిష్ఠా మయోభువ స్తాన ఊర్జే దధాతన ॥ ౧౧ ॥

మహేరణాయ చక్షసే। యోవశ్శివతమో రస స్తస్య

భాజయతేహ నః । ఉశతీ రివ మాతరః । తస్మా అరంగమామ
వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ । ఆపోజన యథా చ నః । హిర
ణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మేదేహి యాచితః । యన్మ
యా భుక్త మసాధూనాం పాపేభ్య శ్చ ప్రతిగ్రహః । యన్మే
మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్ । తన్న ఇన్ద్రో
వరుణో బృహస్పతి స్సవితా చ పునన్తు పునఃపునః । నమో ఽ
గ్నయే ఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ నమో
వారుణ్యై నమో ఽద్భ్యః ॥ ౧౨ ॥

యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్తం తదపగ
చ్ఛతాత్ । అత్యాశనా దతీపానా ద్యచ్చ ఉగ్రా త్ప్రతిగ్ర
హాత్ । తన్నో వరుణో రాజా పాణినా హ్యవమర్శతు । సోఽ
హ మపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః । నాకస్య పృష్ఠ
మారుహ్య గచ్ఛే ద్బ్రహ్మసలోకతామ్ । యశ్చాప్సు వరుణ
స్స పునాత్వఘమర్షణః । ఇమం మే గఙ్గే యమునే సరస్వతి
శుతుద్రి స్తోమగ్ం సచతా పరుష్ణియా । అసిక్నియా మరు
ద్వృధే వితస్తయాఽఽర్జీకీయే శృణుహ్యా సుషోమయా । ఋ
తం చ సత్యం చాభీద్ధా త్తపసో ఽధ్యజాయత । తతో రాత్రి
రజాయత తత స్సముద్రో అర్ణవః ॥ ౧౩ ॥

సముద్రాదర్ణవా దధి సంవత్సరో అజాయత । అహో రాత్రాణివిదధ ద్విశ్వస్య మిషతో వశీ । సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వ మకల్పయత్ । దివం చ పృథివీం చా న్తరిక్ష మథో సువః । యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్స్వ మా న్తరిక్షే విరోదసీ । ఇమాగ్ం స్తదాపోవరుణః పునాత్వఘమర్షణః । పునన్తు వసవః పునాతు వరుణః పునాత్వఘమర్షణః । ఏష భూతస్య మధ్యే భువనస్య గోప్తా । ఏష పుణ్యకృతాం లోకా నేష మృత్యోర్ హిరణ్మయమ్।ద్యావాపృథివ్యోర్ హిరణ్మయగ్ం సగ్గం శ్రితగ్ం సువః॥ ౧౮॥

సన స్స్వ స్సగ్ంశిశాధి । ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతి రహమస్మి।జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మాహ మస్మి।యోఽహ మస్మి బ్రహ్మాహమస్మి । అహమస్మి బ్రహ్మాహ మస్మి । అహమేవాహం మాం జుహోమి స్వాహా । అకార్యకార్యవకీర్ణీ స్తేనో భ్రూణహా గురుతల్పగః । వరుణో ఽపామఘమర్షణ స్తస్మా త్పాపా త్ప్రముచ్యతే। రజోభూమి స్త్వమాగ్ంరోదయస్వ ప్రవద న్తి ధీరాః । ఆక్రా న్థ్సముద్రః ప్రథమే విధర్మఞ్జనయ న్ప్రజా భు

వనస్పతే రాజా । వృషా పవిత్రే అధిసానో అవ్యేబృహత్సోమో వావృధే సువాన ఇన్దుః॥ ౧౪॥

పరస్తాద్యశో గుహాసు మమ చక్రతుణ్డాయధీమహి తీక్ష్ణదగ్ంష్ట్రాయ ధీమహి పరి ప్రతిష్ఠితం దేభు ర్యచ్ఛతు దధాతనా ద్భ్యోఽర్ణవ స్స్వాహా రాజైకం చ॥ ౧॥

(రుద్రోరుద్రశ్చదన్తిశ్చనన్దిష్షణ్ముఖ ఏవచ । గరుడో బ్రహ్మావిష్ణుశ్చ నారసిగ్ంహ స్తథైవచ । ఆదిత్యోఽగ్నిశ్చ దుర్గిశ్చక్రమేణద్వాదశాస్మృసి । మమవచమసువేనావబావైకాత్యాయనాయ॥ ౧॥)

ద్వితీయోఽనువాకః.

అనిష్టపరిహారార్థం జప్యామన్త్రాః.

జాతవేదసే సునవామ సోమ మరాతీయతో నిదహాతి వేదః । స నః పర్‌షదతిదుర్గాణి విశ్వా నావేవ సిన్ధుం దురితా ఽత్యగ్నిః । తా మగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలన్తీం వైరోచనీం కర్మ ఫలేషు జుష్టామ్ । దుర్గాం దేవీగ్ం శరణ మహం ప్రపద్యే సుత రసి తరసే నమః । అగ్నేత్వం పారయా నవ్యో అస్మా న్థ్స్వ

స్త్రిభి రతి దుర్గాణి విశ్వా। పూశ్చ పృథ్వీ బహులా న ఉర్వీ భవా తోకాయ తనయాయ శంయోః॥ విశ్వాని నో దుర్గహా జాతవేద స్సింధుం న నావా దురితాఽతిపర్షి। అగ్నే అత్రివ న్మనసా గృణానో ఽస్మాకం బోధ్యవితా తనూనామ్। పృతనా జితగ్ం సహమాన ముగ్ర మగ్నిగ్ం హువేమ పరమా థ్సధ స్థాత్। స నగ పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా క్షామద్దేవో అతిదు రితాఽత్యగ్నిః। ప్రత్నోషిక మీడ్యో అధ్వరేషు సనాచ్చ హోతా నవ్య శ్చసత్సి। స్వాంచాగ్నే తనువం పిప్రయస్వాస్మ భ్యం చ సౌభగ మాయజస్వ। గోభి ర్జుష్ట మయుజో నిషి క్తం తవేన్ద్ర విష్ణో రనుసంచరేమ।నాకస్యపృష్ఠ మభిసంవసానో వైష్ణవీం లోక ఇహ మాదయన్తామ్॥ ౧౬॥ ౨॥

తృతీయోఽనువాకః.

అన్నసమృద్ధికామస్య హోమమన్త్రాః.

భూ రన్న మగ్నయే పృథివ్యై స్వాహాభువోఽన్నం వాయవేఽన్తరిక్షాయ స్వాహాసువరన్న మాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూ ర్భువస్సువ రన్నం చన్ద్రమసే దిగ్భ్య స్స్వాహా

నమో దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో భూర్భువస్సువ రన్న మోమ్॥ ౧౭॥ ౩॥

చతుర్థోఽనువాకః.

పాపక్షయార్థా(మహావ్యాహృతిహోమ)మన్త్రాః.

భూ రగ్నయే పృథివ్యై స్వాహా భువో వాయవేఽన్తరిక్షాయస్వాహా సువరాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూర్భువస్సువ శ్చన్ద్రమసేదిగ్భ్యః స్వాహా నమో దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో భూర్భువస్సువ రగ్న ఓమ్॥ ౧౮॥ ౪॥

పంచమోఽనువాకః.

మహత్త్వకామస్య తత్ఫలకా హోమమన్త్రాః.

భూ రగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా భువో వాయవే చాన్తరిక్షాయ చ మహతే చ స్వాహా సువరాదిత్యాయ చ దివే చ మహతే చ స్వాహా భూర్భువస్సువ శ్చన్ద్రమసే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహా నమో దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో భూర్భువస్సువ ర్మహరోమ్॥ ౧౯॥ ౫॥

షష్ఠోఽనువాకః.

జ్ఞానప్రాప్త్యర్థా హోమమన్త్రాః.

పాహి నో అగ్న ఏనసే స్వాహా। పాహి నో విశ్వవేదసే స్వాహా । యజ్ఞం పాహి విభావసో స్వాహా । సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా॥ ౨౦॥ ౬॥

సప్తమోఽనువాకః.

జ్ఞానప్రాప్త్యర్థా మన్త్రాః.

పాహి నో అగ్న ఏకయా । పాహ్యుత ద్వితీయయా । పాహ్యూర్జం తృతీయయా । పాహి గీర్భి శ్చతసృభి ర్వసో స్వాహా॥ ౨౦॥ ౭॥

అష్టమోఽనువాకః.

వేదాన్తప్రాప్తికామేన జప్యః మన్త్రః.

య శ్ఛన్దసా మృషభో విశ్వరూప శ్ఛన్దోభ్య శ్ఛన్దాగ్ం స్యావివేశ । సచాగ్ం శిక్యః పురో వాచోపనిష దిన్ద్రో జ్యేష్ఠ ఇన్ద్రియాయ ఋషిభ్యో నమో దేవేభ్య స్స్వధా పితృభ్యో భూ ర్భువ స్సువ శ్ఛన్ద ఓమ్॥ ౨౨॥ ౮॥

నవమోఽనువాకః.

లబ్ధవేదావిస్మరణాయ జప్యః మన్త్రః.

నమో బ్రహ్మణే ధారణం మే అస్త్వనిరాకరణం ధారయితా భూయాసం కర్ణయోః శ్రుతం మాచ్యోఢ్వంమమాముష్యఓమ్॥ ౨౩॥ ౯॥

దశమోఽనువాకః.

తపః ప్రశంసా.

ఋతం తప స్సత్యం తప శ్శ్రుతం తప శ్శాన్తం తపో దమ స్తపశ్శమ స్తపో దానం తపో యజ్ఞం తపో భూ ర్భువ స్సువ ర్బ్రహ్మైతదుపాస్యైత త్తపః॥ ౨౪॥ ౧౦॥

ఏకాదశోఽనువాకః.

విహితాచరణప్రశంసా నిషిద్ధాచరణనిందా చ.

యథా వృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరా ద్గన్ధో వాత్యేవం పుణ్యస్య కర్మణో దూరా ద్గన్ధో వాతి యథా ఽసిధారాం కర్తేఽవహితామవక్రామే యద్యువే యువే హవా విహ్వాయిష్యామి కర్తం పతిష్యామీత్యేవ మమృతా దాత్మానం జుగుప్సేత్॥ ౨౫॥ ౧౧॥

ద్వాదశోఽనువాకః.

తత్త్వోపదేశః.

అణోరణీయాన్మహతో మహీయానాత్మా గుహాయాం నిహితోఽస్య జన్తోః । తమక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశమ్ । సప్త ప్రాణాః ప్రభవన్తి తస్మాథ్సప్తార్చిషస్సమిధస్సప్త జిహ్వాః । సప్త ఇమే లోకా యేషు చరన్తి ప్రాణా గుహాశయాన్నిహితా స్సప్తసప్త । అతస్సముద్రా గిరయశ్చ సర్వేఽస్మాథ్స్యన్దన్తే సిన్ధవస్సర్వరూపాః । అతశ్చ విశ్వా ఓషధయో రసాచ్చ యేనైష భూతస్తిష్ఠత్యన్తరాత్మా । బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్ । శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ం స్వధితిర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్న్ । అజామేకాం లోహితశుక్లకృష్ణాం బహ్వీం ప్రజాం జనయన్తీగ్ం సరూపామ్ । అజో హ్యేకో జుషమాణోఽనుశేతే జహాత్యేనాం భుక్తభోగామజోఽన్యః ॥ ౨౬ ॥

హగ్ంసశ్శుచిషద్వసురన్తరిక్షసద్ధోతా వేదిషదతిథిర్దురోణసత్ । నృషద్వరసదృతసద్వ్యోమసదబ్జా గోజా

ఋతజా అద్రిజాఋతం బృహత్ । ఘృతం మిమిక్షిరే ఘృత
మస్యయోని ర్ఘృతేశ్రితో ఘృత ముపస్య ధామ । అనుష్వధ
మావహ మాదయస్వస్వాహాకృతం వృషభ వక్షి హవ్యమ్ ।
సముద్రా దూర్మిర్మధుమాగ్ం ఉదార దుపాగ్ంశునా సమమృ
తత్వ మానట్ । ఘృతస్య నామగుహ్యాం యదస్తి జిహ్వా
దేవానా మమృతస్య నాభిః । వయం నామ ప్రబ్రవామాఘృతే
నాస్మిన్ యజ్ఞే ధారయామా నమోభిః । ఉప బ్రహ్మాశృణవ
చ్ఛస్యమానం చతుశ్శృఙ్గోఽవమీ ద్గౌర ఏతత్ । చత్వారి
శృఙ్గా త్రయో అస్య పాదా ద్వేశీర్షే సప్త హస్తాసో అస్య ।
త్రిధాబద్ధో వృషభో రోరవీతి మహో దేవో మర్త్యాగ్ం ఆవి
వేశ ॥ ౨౭ ॥

త్రిధాహితం పణిభి ర్గుహ్యమానం గవి దేవాసో ఘృత
మన్వవిన్దన్ । ఇన్ద్ర ఏకగ్ం సూర్య ఏకం జజాన వేనా దేకగ్ం
స్వధయానిష్టతక్షుః । యో దేవానాం ప్రథమం పురస్తాద్విశ్వా
ధియో రుద్రోమహర్షిః । హిరణ్యగర్భం పశ్యత జాయమాన
గ్ం సనో దేవ శ్శుభయాస్మృత్యా సంయునక్తు । యస్మా త్ప
రం నాపర మస్తి కించి ద్యస్మాన్నాణీయో నజ్యాయో ఽస్తి

కశ్చిత్ । వృక్ష ఇవ స్తబ్ధో దివి తిష్ఠ త్యేకస్తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్ । న కర్మణా న ప్రజయా ధనేనత్యాగేనైకే అమృతత్వమానశుః । పరేణనాకం నిహితం గుహాయాంవిభ్రాజ దేతద్యతయో విశన్తి।వేదాన్తవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాస్సంన్యాస యోగాద్యతయ శ్శుద్ధసత్త్వాః । తేబ్రహ్మలోకేతు పరాన్తకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యన్తిసర్వే । దహ్రం విపాపం పరమే౽శ్మ భూతం యత్పుణ్డరీకం పురమధ్యసగ్ంస్థమ్ । తత్రాపి దహ్రం గగనం విశోక స్తస్మిన్ యదన్త స్త దుపాసితవ్యమ్ । యో వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాన్తే చ ప్రతిష్ఠితః।తస్య ప్రకృతి లీనస్య యః పర స్స మహేశ్వరః॥ ౧౨॥

అజో౽న్య ఆవివేశ సర్వే చత్వారిచ॥ ౧౨॥

త్రయోదశో౽నువాకః.

ఉపాస్యగుణవిశేషప్రదర్శనమ్.

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశమ్భువమ్।విశ్వం నారాయణం దేవ మక్షరం పరమం పదమ్ । విశ్వతః పరమా న్నిత్యం విశ్వంనారాయణగ్ం హరిమ్।విశ్వ మే వేదం పురుష

స్తద్విశ్వ ముపజీవతి । పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ం శివ మచ్యుతమ్ । నారాయణంమహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్ । నారాయణపరోజ్యోతిరాత్మా నారాయణః పరః । నారాయణపరం బ్రహ్మ తత్త్వంనారాయణఃపరః । నారాయణపరో ధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః । యచ్చ కించిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతే ఽపివా॥ ౨౮॥

అన్తర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణ స్థితః। అనన్తమవ్యయం కవిగ్ం సముద్రే ఽన్తం విశ్వశమ్భువమ్ । పద్మకోశ ప్రతీకాశగ్ంహృదయం చాప్యధోముఖమ్ . అధోనిష్ట్యా వితస్త్యాన్తే నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి । జ్వాలమాలాకులం భాతీ విశ్వస్యాయతనం మహత్ । సన్తతగ్ం శిలాభి స్తు లమ్బత్యాకోశసన్నిభమ్ । తస్యాన్తే సుషిరగ్ంసూక్ష్మం తస్మిన్త్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ । తస్య మధ్యే మహానగ్ని ర్విశ్వార్చి ర్విశ్వతోముఖః । సోఽగ్రభు గ్విభజ న్తిష్ఠ న్నాహారమజరః కవిః।తిర్యగూర్ధ్వ మధశ్శాయీ రశ్మయ స్తస్య సన్తతా । సన్తాపయతి స్వందేహమాపాదతలమ స్తకః । తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితః । నీలతోయదమధ్యస్థా ద్విద్యుల్లేఖేవ

భాస్వరా । నీవారశూకవత్తన్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా । తస్యాశ్శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః । స బ్రహ్మా స శివ స్స హరి స్సేన్ద్ర స్సోఽక్షరః పరమ స్స్వరాట్ ॥ ౩౦॥

అపి వా సన్తతా షట్చ॥ ౧౩॥

చతుర్దశోఽనువాకః.

ఆదిత్యమండలే పరబ్రహ్మోపాసనమ్.

ఆదిత్యో వా ఏష ఏత న్మణ్డలం తపతి తత్ర తా ఋచ స్తదృచా మణ్డలగ్ం స ఋచాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మి న్మణ్డలేఽర్చిర్దీప్యతే తాని సామాని స సామ్నాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్మణ్డలేఽర్చిషి పురుష స్తాని యజూగ్ంషి స యజుషా మణ్డలగ్ం స యజుషాం లోక స్సైషా త్రయ్యేవ విద్యా తపతి య ఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః॥ ౩౧॥ ౧౪॥

పంచదశోఽనువాకః.

ఆదిత్యపురుషస్యైవ సర్వాత్మకత్వోపాస్యగుణవత్త్వప్రదర్శనమ్.

ఆదిత్యో వై తేజ ఓజో బలం యశ శ్చక్షు శ్శ్రోత్ర మాత్మా మనో మన్యు ర్మను ర్మృత్యు స్సత్యో మిత్రో వాయు

రాకాశగ్ం ప్రాణో లోకపాలగ్ం కశ్శ్ కిం కం త త్సత్య మన్న మమృతో జీవో విశ్వగ్ం కతమ స్స్వయమ్భు బ్రహ్మైత దమృత ఏష పురుష ఏష భూతానా మధిపతి ర్బ్రహ్మణ స్సాయుజ్యగ్ం సలోకతా మాప్నోత్యేతాసా మేవ దేవతానాగ్ం సాయుజ్య గ్ం సార్ష్టితాగ్ం సమానలోకతా మాప్నోతి య ఏవం వే దేత్యు పనిషత్॥ ౫౨॥ ౧౫॥

షోడశోఽనువాకః.

నమస్కారార్థామన్త్రాః.

నిధనపతయే నమః। నిధనపతాన్తికాయ నమః। ఊర్ధ్వా యనమః। ఊర్ధ్వలిఙ్గాయ నమః। హిరణ్యాయ నమః। హిర ణ్యలిఙ్గాయ నమః। సువర్ణాయ నమః। సువర్ణలిఙ్గాయ నమః। దివ్యాయ నమః। దివ్యలిఙ్గాయ నమః। భవాయ నమః॥ 33॥

భవలిఙ్గాయ నమః। శర్వాయ నమః। శర్వలిఙ్గాయ నమః। శివాయ నమః। శివలిఙ్గాయ నమః। జ్వాలాయ నమః। జ్వాలలిఙ్గాయ నమః। ఆత్మాయ నమః। ఆత్మలిఙ్గాయ నమః। పరమాయనమః। పరమలిఙ్గాయ నమః। ఏతథ్సోమస్య సూర్య స్య సర్వలిఙ్గగ్ం స్థాపయతి పాణిమన్త్రం పవిత్రమ్॥ 3౪॥ ౧౬॥

సప్తదశోఽనువాకః.

పశ్చిమవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయ వై నమో
నమః । భవేభవే నాతిభవే భవస్వ మామ్ । భవోద్భవాయ
నమః ॥ ౩౫॥ ౧౭॥

అష్టాదశోఽనువాకః.

ఉత్తరవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమశ్శ్రేష్ఠాయ
నమో రుద్రాయ నమః కాలాయ నమః కలవికరణాయ నమో
బలవికరణాయ నమో బలాయ నమో బలప్రమథనాయ నమ
స్సర్వభూతదమనాయ నమో మనోన్మనాయ నమః ॥ ౩౬ ॥
౧౮ ॥

ఏకోనవింశోఽనువాకః.

దక్షిణవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో ఘోరఘోరత
రేభ్యః । సర్వేభ్యస్సర్వశర్వేభ్యో నమస్తే అస్తు రుద్రరూ
పేభ్యః ॥ ౩౭ ॥ ౧౯ ॥

వింశోఽనువాకః.

ప్రాగ్వక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి। తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్॥ ౩౮॥ ౨౦॥

ఏకవింశోఽనువాకః

ఊర్ధ్వవక్త్రప్రతిపాదకమన్త్రః.

ఈశాన స్సర్వవిద్యానా మీశ్వర స్సర్వభూతానాం బ్రహ్మాఽధిపతి ర్బ్రహ్మణోఽధిపతి ర్బ్రహ్మా శివో మే అస్తు సదా శివోమ్॥ ౩౯॥ ౨౧॥

ద్వావింశోఽనువాకః.

నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యవర్ణాయ హిరణ్యరూపాయ హిరణ్యపతయే ఽమ్బికాపతయ ఉమాపతయే పశుపతయే నమో నమః॥ ౪౦॥ ౨౨॥

త్రయోవింశోఽనువాకః.

ఉపాస్యపురుషనమస్కారార్థమన్త్రః.

ఋతగ్ం సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపిఙ్గలమ్।
ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః॥ ౪౧॥ ౨౩॥

చతుర్వింశోఽనువాకః.

రుద్రదేవతాకమన్త్రః.

సర్వో వై రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు। పురుషో వై రుద్రస్సన్మహో నమోనమః। విశ్వం భూతం భువనం చిత్రం బహుధా జాతం జాయమానం చ యత్। సర్వో హ్యేష రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు॥ ౪౨॥ ౨౪॥

పంచవింశోఽనువాకః.

రుద్రదేవతాకమన్త్రః.

కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే। వోచేమ శన్తమగ్ం హృదే। సర్వో హ్యేష రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు॥ ౪౩ ॥ ౨౫ ॥

షడ్వింశోఽనువాకః.

అగ్నిహోత్రహవణ్యాః ఉపయుక్తస్య వృక్షవిశేషస్యాభిధానమ్.

యస్య వై కఙ్కత్యగ్నిహోత్రహవణీ భవతి ప్రత్యేవాస్యాహుతయస్తిష్ఠన్త్యథో ప్రతిష్ఠిత్యై॥ ౪౪ ॥ ౨౬ ॥

సప్తవింశోఽనువాకః.

రక్షోఘ్నమన్త్రనిరూపణమ్.

కృణుష్వపాజ ఇతి పఞ్చ॥ ౪౫ ॥ ౨౭ ॥

అష్టావింశోఽనువాకః.

భూదేవతాకమన్త్రః.

అదితి ర్దేవా గన్ధర్వా మనుష్యాః పితరోఽసురా స్తేషా గ్ం సర్వభూతానాం మాతా మేదినీ మహతా మహీ సావిత్రీ గాయత్రీ జగత్యుర్వీ పృథ్వీబహులా విశ్వా భూతా కతమా కా యా సా సత్యే త్యమృతేతి వసిష్ఠః ॥ ४८॥ ౨८॥

ఏకోనత్రింశోఽనువాకః.

జలదేవతాకమన్త్రః.

ఆపో వా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వాభూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ ఆపోఽన్న మాపోఽమృత మాప స్సమ్రా డాపో విరా డాపస్స్వరా డాప శ్ఛన్దాగ్ం స్యాపో జ్యోతీగ్ం ష్యాపో యజూగ్ంష్యా పస్సత్యమా పస్సర్వా దేవతా అపో భూ ర్భువ స్సువ రాప ఓమ్ ॥ ४२ ॥ ౨౯ ॥

త్రింశోఽనువాకః.

మధ్యాహ్నసంధ్యాంగాభిమన్త్రితజలపానమన్త్రః.

ఆపః పున న్తు పృథివీం పృథివీ పూతా పునాతు మామ్। పున న్తు బ్రహ్మణస్పతి ర్బ్రహ్మపూతా పునాతు మామ్। యదు

చ్ఛిష్ట మభోజ్యం య ద్వా దుశ్చరితం మమ । సర్వం పునన్తు మా మాపో ఽసతాం చ ప్రతిగ్రహగ్గ్ం స్వాహా॥ ౪౮॥ 30॥

ఏకత్రింశోఽనువాకః.

సాయంసంధ్యాకాలజలపానమన్త్రః.

అగ్నిశ్చ మా మన్యు శ్చ మన్యుపతయ శ్చ మన్యుకృతేభ్యః । పాపేభ్యో రక్షన్తామ్।యదహ్నా పాప మకార్షమ్। మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్। పద్భ్యా ముదరేణ శిశ్నా।అహ స్త దవలుమ్పతు । యత్కిఞ్చ దురితం మయి।ఇద మహం మా మమృతయోనౌ।సత్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా॥ ౪౯॥ 31॥

ద్వాత్రింశోఽనువాకః.

ప్రాతస్సంధ్యాకాలజలపానమన్త్రః.

సూర్య శ్చ మా మన్యు శ్చ మన్యుపతయ శ్చ మన్యుకృతేభ్యః। పాపేభ్యో రక్షన్తామ్।యద్రాత్రియా పాప మకార్షమ్। మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్।పద్భ్యా ముదరేణ శిశ్నా। రాత్రి స్త దవలుమ్పతు । య త్కిఞ్చ దురితం మయి । ఇద మహం మా మమృతయోనౌ । సూర్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా॥ ౫౦॥ 32॥

త్రయస్త్రింశోఽనువాకః.

ప్రణవస్య ఋష్యాదివివరణమ్.

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ। అగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మ ఇత్యార్షమ్। గాయత్రం ఛన్దం పరమాత్మం సరూపమ్। సాయుజ్యం వినియోగమ్॥ ౫౧॥ ౩౩॥

చతుస్త్రింశోఽనువాకః.

గాయత్ర్యావాహనమన్త్రః.

ఆయాతు వరదా దేవీ అక్షరం బ్రహ్మసంమితమ్। గాయత్రీం ఛన్దసాం మాతేదం బ్రహ్మ జుషస్వ నః। యదహ్నాత్కురుతే పాపం తదహ్నాత్ప్రతిముచ్యతే। యద్రాత్రియాత్కురుతే పాపం తద్రాత్రియాత్ప్రతిముచ్యతే। సర్వవర్ణే మహాదేవి సన్ధ్యావిద్యే సరస్వతి॥ ౫౨॥ ౩౪॥

పంచత్రింశోఽనువాకః.

గాయత్ర్యావాహనమన్త్రః.

ఓజోఽసి సహోఽసి బల మసి భ్రాజోఽసి దేవానాం ధామనామాసి విశ్వ మసి విశ్వాయు స్సర్వ మసి సర్వాయు

రభిభూరోం గాయత్రీ మావాహయామి సావిత్రీ మావాహయామి సరస్వతీ మావాహయామి ఛన్దర్షీ నావాహయామి శ్రియ మావాహయామి గాయత్రియా గాయత్రీచ్ఛన్దో విశ్వామిత్రఋషి స్సవితా దేవతాఽగ్నిర్ముఖం బ్రహ్మా శిరో విష్ణుర్హృదయగ్ం రుద్ర శ్శిఖా పృథివీ యోనిః ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానా సప్రాణా శ్వేతవర్ణా సాఙ్ఖ్యాయనసగోత్రా గాయత్రీ చతుర్విగ్ంశత్యక్షరా త్రిపదా షట్కుక్షిః పఞ్చ శీర్షోపనయనే వినియోగః ఓంభూః । ఓంభువః । ఓగ్ం సువః।ఓం మహః । ఓంజనః । ఓంతపః । ఓగ్ం సత్యమ్ । ఓం తథ్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । ఓ మాపో జ్యోతీ రసో ఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువ రోమ్॥ ౩౩॥ ౩౫॥

షట్త్రింశోఽనువాకః.

జపాదూర్ధ్వం గాయత్రీవిసర్జనమన్త్రః.

ఉత్తమే శిఖరే జాతే భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని।బ్రాహ్మణేభ్యో ఽభ్యనుజ్ఞాతా గచ్ఛదేవి యథాసుఖమ్।స్తుతో మయా వరదా వేదమాతా ప్రచోదయన్తీ పవనే ద్విజాతా । ఆయుః

పృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసం మహ్యం దత్వా ప్రజాతుం బ్రహ్మలోకమ్॥ ౫౪॥ ౩౬॥

సప్తత్రింశోఽనువాకః.

ఆదిత్యదేవతామంత్రః.

ఘృణి స్సూర్య ఆదిత్యో న ప్రభా వాత్యక్షరమ్।మధు క్షరన్తి తద్రసమ్।సత్యం వై తద్రస మాపో జ్యోతీరసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువ స్సువ రోమ్॥ ౫౫॥ ౩౭॥

అష్టత్రింశోఽనువాకః.

త్రిసుపర్ణమన్త్రః.

బ్రహ్మ మేతు మామ్। మధు మేతు మామ్। బ్రహ్మ మేవ మధు మేతు మామ్। యాస్తే సోమ ప్రజావథ్సోఽభిసో అహమ్। దుష్వప్నహందురుష్షహ।యాస్తే సోమ ప్రాణాగ్ంస్తాఞ్జుహోమి। త్రిసుపర్ణ మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్। బ్రహ్మహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి। యేబ్రాహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం పఠన్తి। తే సోమం ప్రాప్నువన్తి। ఆసహస్రాత్పఙ్క్తిం పునన్తి। ఓమ్॥ ౫౬॥ ౩౮॥

ఏకోనచత్వారింశోఽనువాకః.

త్రిసుపర్ణమన్త్రాః తన్మహిమాచ.

బ్రహ్మ మేధయా । మధు మేధయా । బ్రహ్మమేవ మధు
మేధయా । అద్యా నో దేవ సవితః ప్రజావత్సావీః సౌభగమ్।
పరా దుష్ష్వప్నియగ్ం సువ । విశ్వాని దేవ సవిత ర్దురితాని పరా
సువ। యద్భద్రం తన్మ ఆసువ । మధువాతా ఋతాయతే మధు
క్షరన్తి సిన్ధవః। మాధ్వీర్నః సన్త్వోషధీః । మధునక్త ముతోషసి
మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః। మధుద్యౌరస్తు నః పితా । మధుమా
న్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః। మాధ్వీర్గావో భవన్తు
నః। య ఇమం త్రిసుపర్ణ మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ।
భ్రూణహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి । యే బ్రాహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం
పఠన్తి । తే సోమం ప్రాప్నువన్తి । ఆసహస్రాత్పఙ్క్తిం పునన్తి ।
ఓమ్॥ ౪౭॥ ౩౯॥

చత్వారింశోఽనువాకః.

త్రిసుపర్ణమన్త్రాః.

బ్రహ్మ మేధవా । మధు మేధవా । బ్రహ్మ మేవమధు మే
ధవా । బ్రహ్మా దేవానాం పదవీః కవీనా మృషి ర్విప్రాణాం
మహిషో మృగాణామ్ । శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ం స్వధితి ర్వనా

నాగ్ం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్న్। హగ్ంస శ్శుచిష ద్వసు రన్తరిక్షస ద్ధోతా వేదిష దతిథిర్దురోణసత్। నృష ద్వరస దృతస ద్వ్యోమస దబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్। ఋచే త్వా రుచే త్వా సమి త్స్రవన్తి సరితో న ధేనాః। అన్తర్ హృదా మనసా పూయమానాః। ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి। హిరణ్యయో వేతసో మధ్య ఆసామ్। తస్మిన్థ్సుపర్ణో మధుకృ త్కులాయీ భజ న్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః। తస్యాసతే హరయ స్సప్తతీరే స్వధాం దుహానా అమృతస్య ధారామ్। య ఇదం త్రిసుపర్ణ మయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్। వీరహత్యాం వా ఏతే ఘ్నన్తి।యే బ్రాహ్మణా స్త్రిసుపర్ణం పఠన్తి। తే సోమం ప్రాప్నువన్తి। ఆస హస్రా త్పజ్క్తిం పునన్తి। ఓమ్॥ ౫౨॥ ౪౦॥

ఏకచత్వారింశోఽనువాకః.

మేధాభిమానిదేవతాప్రార్థనమన్త్రా.

మేధాదేవీ జుషమాణా న ఆగా ద్విశ్వాచీ భద్రా సుమనస్య మానా।త్వయా జుష్టా నుదమానా దురుక్తాన్బృహ ద్వదేమ విదథే సువీరాః। త్వయా జుష్ట ఋషి ర్భవతి దేవి

త్వయా బ్రహ్మా గతశ్రీ రుత త్వయా । త్వయా జుష్ట శ్చిత్రం
విన్దతే వసు సానో జుషస్వ ద్రవిణో న మేధే॥ ౫౯॥ ౪౧॥

ద్విచత్వారింశోఽనువాకః.

ఇన్ద్రాది దేవతాప్రార్థనమన్త్రః.

మేధాం మ ఇన్ద్రో దదాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ ।
మేధాం మే అశ్వినా వుభా వాధత్తాం పుష్కరస్రజా । అప్స
రాసు చ యా మేధా గన్ధర్వేషు చ య న్మనః। దైవీం మేధా
సరస్వతీ సా మాం మేధా సురభి ర్జుషతాగ్ంస్వాహా॥ ౬౦॥ ౪౨॥

త్రిచత్వారింశోఽనువాకః.

మేధాప్రదమన్త్రః.

ఆమాం మేధా సురభి ర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా
జగతీ జగమ్యా । ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానా సామాం
మేధా సుప్రతీకా జుషతామ్॥ ౬౧॥ ౪౩॥

చతుశ్చత్వారింశోఽనువాకః.

మేధాజననార్థం అగ్నీంద్రసూర్యప్రార్థనామన్త్రః.

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్ని స్తేజో దధాతు

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయీన్ద్ర ఇన్ద్రియం దధాతు
మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు॥
౬౨॥ ౪౪॥

పంచచత్వారింశోఽనువాకః.

అభీష్టయాచనామన్త్రః.

అపైతు మృత్యు రమృతం న ఆగన్వైవస్వతో నో అభయం కృణోతు। పర్ణం వనస్పతే రివాభిన శ్శీయతాగ్ం రయి స్సచతా న్న శ్శచీపతిః॥ ౬౩॥ ౪౫॥

షట్చత్వారింశోఽనువాకః.

మృత్యుదేవతాప్రార్థనామన్త్రః.

పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం య స్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్। చక్షుష్మతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నగ ప్రజాగ్ం రీరిషో మోత వీరాన్॥ ౬౪॥ ౪౬॥

సప్తచత్వారింశోఽనువాకః.

ప్రజాపతిప్రార్థనామన్త్రః.

వాతం ప్రాణం మనసా ఽన్వారభామహే ప్రజాపతిం

యో భువనస్య గోపాః॥స నో మృత్యో స్త్రాయతాం పాత్వగ్ం
హసో జ్యోగ్జీవా జరా మశీమహి॥ ౧౫॥ ౪౭॥

అష్టచత్వారింశోఽనువాకః.

బృహస్పతిస్తుతిమన్త్రః.

అముత్ర భూయా దధ యద్యమస్య బృహస్పతే అభి
శస్తే రముఞ్చః॥ ప్రత్యౌహతా మశ్వినా మృత్యు మస్మా ద్దేవానా
మగ్నే భిషజా శచీభిః॥ ౧౬॥ ౪౮॥

ఏకోనపంచాశోఽనువాకః.

పరమాత్మస్తుతిమన్త్రః.

హరిగ్ం హర న్త మనుయ న్తి దేవా విశ్వస్యేశానం
వృషభం మతీనామ్। బ్రహ్మ సరూప మను మేద మాగా దయనం
మా వివధీ ర్విక్రమస్వ॥ ౧౭॥ ౪౯॥

పంచాశోఽనువాకః.

పరమాత్మస్తుతిమన్త్రః.

శల్కై రగ్ని మిన్ధాన ఉభౌ లోకౌ సనేమహమ్। ఉభయో
ర్లోకయో రృద్ధ్వా ఽతిమృత్యుం త రామ్యహమ్॥ ౧౮॥ ౫౦॥

ఏకపంచాశోఽనువాకః.

మృత్యుదేవతాప్రార్థనామన్త్రః.

మా ఛిదో మృత్యో మావధీ ర్మా మే బలం వివృహో మా ప్రమోషీః। ప్రజాం మా మే రీరిష ఆయు రుగ్ర నృచక్షసం త్వా హవిషా విధేమ॥ ౯౯॥ ౫౧॥

ద్విపంచాశోఽనువాకః.

రుద్రదేవతాప్రార్థనామన్త్రః.

మానో మహాన్త ముత మా నో అర్భకం మాన ఉక్షన్త ముత మాన ఉక్షితమ్।మానోవధీః పితరం మోత మాతరం ప్రియా మాన స్తనువో రుద్ర రీరిషః॥ ౭౦॥ ౫౨॥

త్రిపంచాశోఽనువాకః.

మహారుద్రప్రార్థనామన్త్రః.

మాన స్తోకే తనయే మాన ఆయుషి మానో గోషు మానో అశ్వేషు రీరిషః। వీరా న్మానో రుద్రభామితో వధీర్ హవిష్మన్తో నమసా విధేమతే॥ ౭౧॥ ౫౩॥

చతుష్పంచాశోఽనువాకః

ప్రజాపతిప్రార్థనామన్త్రః.

ప్రజాపతే నత్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ । యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయగ్ం స్యామ పతయో రయీణామ్॥ ౭౨॥ ౫౪॥

పంచపంచాశోఽనువాకః.

ఇంద్రప్రార్థనామన్త్రః.

స్వస్తిదా విశస్పతి ర్వృత్రహా విమృధో వశీ। వృషేన్ద్రః పుర ఏతు న స్స్వస్తిదా అభయంకరః॥ ౭౩॥ ౫౫॥

షట్పంచాశోఽనువాకః.

త్ర్యంబకస్తుతిమన్త్రః.

త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్ । ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయమామృతాత్ ॥ ౭౪॥ ౫౬॥

సప్తపంచాశోఽనువాకః.

మృత్యుప్రార్థనామన్త్రః.

యే తే సహస్రమయుతం పాశా మృత్యో మర్త్యాయ

...నే। తాం యజ్ఞస్య మాయయా సర్వా నవయజామహే॥
౭౭॥

అష్టపంచాశో౽నువాకః.

మృత్యు దేవతా (పాపనివారక) మన్త్రః.

మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే స్వాహా॥ ౭౬॥ ౫౮॥

ఏకోనషష్టితమో౽నువాకః.

పాపనివారకా మన్త్రాః.

దేవకృతస్యైనసో౽వయజనమసి స్వాహా। మనుష్యకృతస్యైనసో౽వయజనమసి స్వాహా। పితృకృతస్యైనసో౽వయజనమసి స్వాహా। ఆత్మకృతస్యైనసో౽వయజనమసి స్వాహా। అన్యకృతస్యైనసో౽వయజనమసి స్వాహా। అస్మత్కృతస్యైనసో౽వయజనమసి స్వాహా। యద్దివా చ నక్తం చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా। యత్స్వపన్తశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా। యత్సుషుప్తశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా। యద్విద్వాగ్ంసశ్చావిద్వాగ్ంసశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా। ఏనస ఏనసో౽వయజనమసి స్వాహా॥ ౭౭॥ ౫౯॥

షష్టితమోఽనువాకః.

వసుప్రార్థనామన్త్రః.

యద్వో దేవాశ్చకృమ జిహ్వయా గురు మనసో వా ప్రయుతీ దేవ హేడనమ్ । అరావా యో నో అభిదుచ్ఛునాయతే తస్మిన్తదేనో వసవో నిధేతన స్వాహా॥ ౭౮॥ ౬౦॥

ఏకషష్టితమోఽనువాకః.

దేవతానమస్కారమన్త్రః.

కామోఽకార్షీన్నమో నమః । కామోఽకార్షీత్కామః కరోతి నాహం కరోమి కామః కర్తా నాహం కర్తా కామః కారయితా నాహం కారయితా ఏష తే కామ కామాయ స్వాహా॥ ౭౯ ॥ ౬౧ ॥

ద్విషష్టితమోఽనువాకః.

దేవతానమస్కారమన్త్రః.

మన్యురకార్షీన్నమో నమః । మన్యురకార్షీన్మన్యుః కరోతి నాహం కరోమి మన్యుః కర్తా నాహం కర్తా మన్యుః కారయితా నాహం కారయితా ఏష తే మన్యో మన్యవే స్వాహా॥ ౮౦॥ ౬౨॥

త్రిషష్టితమోఽనువాకః.

విరజాహోమమన్త్రాః.

తిలా జ్జుహోమి సరసాగ్ం సపిష్టా న్గన్ధార మమ చిత్తే రమన్తు స్వాహా । గావో హిరణ్యం ధన మన్నపానగ్ం సర్వే షాగ్ం శ్రియై స్వాహా । శ్రియం చ లక్ష్మీం చ పుష్టిం చ కీర్తిం చానృణ్యతామ్ । బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతామ్ । శ్రద్ధామేధే ప్రజా స్సందదాతు స్వాహా॥ ౧॥ ౬3॥

చతుష్షష్టితమోఽనువాకః.

విరజాహోమమన్త్రాః.

తిలాః కృష్ణా స్తిలా శ్శ్వేతా స్తిలా స్సౌమ్యా వశాను గాః । తిలాః పునన్తు మే పాపం యత్కిఞ్చి ద్దురితం మయి స్వాహా । చోరస్యాన్నం నవశ్రాద్ధం బ్రహ్మహా గురుతల్పగః। గో స్తేయగ్ం సురాపానం భ్రూణహత్యా తిలా శాన్తిగ్ం శమ యన్తు స్వాహా।శ్రీశ్చ లక్ష్మీ శ్చ పుష్టీ శ్చ కీర్తించానృణ్యతామ్। బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతామ్ । శ్రద్ధా మేధే ప్రజ్ఞాతు జాత వేద స్సం దదాతు స్వాహా ॥ ౧౨॥ ౬౪॥

పంచషష్టితమోఽనువాకః.

విరజాహోమమన్త్రాః.

ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా । వాఙ్మనశ్చక్షు శ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణరేతో బుద్ధ్యాకూతి స్సంకల్పా మే శుధ్య న్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా । త్వక్చర్మమాగ్ంసరుధిరమేదో మజ్జాస్నాయవో ఽస్థీని మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మాభూయాసగ్ం స్వాహా। శిరఃపాణిపాదపార్శ్వపృష్ఠోరూదరజఙ్ఘ శిశ్నోపస్థపాయవో మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా। ఉత్తిష్ఠ పురుష హరితపిఙ్గల లోహితాక్షి దేహి దేహి దదాప యితా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయా సగ్ం స్వాహా ॥ ౮3 ॥ ౬౫ ॥

షట్షష్టితమోఽనువాకః.

విరజాహోమమన్త్రాః.

పృథివ్యాప స్తేజో వాయు రాకాశా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా । శబ్దస్ప

ర్శరూపరసగన్ధా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా । మనోవాక్కాయకర్మాణి మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మాభూయాసగ్గ్ం స్వాహా । అవ్యక్త భావై రహంకారై ర్జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా । ఆత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా । అన్తరాత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా । పరమాత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహంవిరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా । క్షుధే స్వాహా । క్షుత్పిపాసాయ స్వాహా । వివిట్త్యై స్వాహా । ఋగ్విధానాయ స్వాహా । కషోత్కాయ స్వాహా।క్షుత్పిపాసామలం జ్యేష్ఠా మలక్ష్మీర్నాశయామ్యహమ్। అభూతి మసమృద్ధిం చ సర్వా న్నిర్ణుద మే పాప్మానగ్గ్ం స్వాహా। అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ మానన్దమయ మాత్మా మే శుధ్యన్తాం జ్యోతి రహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్గ్ం స్వాహా ॥ ౧౪ ॥ ౬౬ ॥

సప్తషష్టితమోఽనువాకః.

వైశ్వదేవమన్త్రాః.

అగ్నయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్య స్స్వాహా । ధ్రువాయ భూమాయ స్వాహా । ధ్రువక్షితయే స్వాహా । అచ్యుతక్షితయే స్వాహా।అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా।ధర్మాయ స్వాహా । అధర్మాయ స్వాహా । అద్భ్య స్స్వాహా । ఓషధివన స్పతిభ్య స్స్వాహా॥ ౧౮॥

రక్షోదేవజనేభ్య స్స్వాహా । గృహ్యాభ్య స్స్వాహా । అవసానేభ్య స్స్వాహా । అవసానపతిభ్య స్స్వాహా । సర్వ భూతేభ్య స్స్వాహా । కామాయ స్వాహా । అన్తరిక్షాయ స్వాహా।యదేజతిజగతి యచ్చ చేష్టతి నామ్నో భాగోఽయం నామ్నే స్వాహా । పృథివ్యైస్వాహా । అన్తరిక్షాయ స్వాహా॥ ౧౬॥

దివే స్వాహా । సూర్యాయస్వాహా । చన్ద్రమసేస్వాహా । నక్షత్రేభ్య స్స్వాహా । ఇన్ద్రాయ స్వాహా । బృహస్పతయే స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా । బ్రహ్మణే స్వాహా । స్వధా

పితృభ్య స్స్వాహా । నమో రుద్రాయ పశుపతయే స్వాహా ॥
౮౭ ॥

దేవేభ్య స్స్వాహా ।పితృభ్య స్స్వధాఽస్తుభూతేభ్యో నమః। మనుష్యేభ్యో హన్తా । ప్రజాపతయేస్వాహా। పరమేష్ఠినే స్వాహా । యథా కూప శ్శతధార స్సహస్రధారో అక్షితః। ఏవా మేఅస్తు ధాన్యగ్ం సహస్రధార మక్షితమ్।ధనధాన్యై స్వాహా । యేభూతాః ప్రచరన్తి దివానక్తం బలి మిచ్ఛన్తో వితుదస్య ప్రేష్యాః।తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిం పుష్టిపతి ర్దధాతుస్వాహా॥ ౮౮॥

ఓషధివనస్పతిభ్య స్స్వాహాఽన్తరిక్షాయ స్వాహా నమో రుద్రాయ పశుపతయే స్వాహా వితుదస్య ప్రేష్యా ఏకం చ ॥
౬౭॥

అష్టషష్టితమోఽనువాకః.

పాపక్షయార్థం జప్యాః మన్త్రాః.

ఓం త ద్బ్రహ్మ ఓం త ద్వాయుః । ఓం త దాత్మా । ఓం త థ్సత్యమ్ । ఓం త థ్సర్వమ్ । ఓం తత్పురో ర్నమః ।

అన్తశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు । త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కారస్త్వ మిన్ద్రస్త్వగ్ం రుద్రస్త్వం విష్ణుస్త్వం బ్రహ్మత్వం ప్రజాపతిః । త్వం తదాప ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువ రోమ్॥ ౮౯॥ ౬౮॥

ఏకోనసప్తతితమోఽనువాకః.

ప్రాణాహుతిమన్త్రాః.

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయామపానే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయా ముదానే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి । బ్రహ్మణి మ ఆత్మా ఽమృతత్వాయ । అమృతోపస్తరణ మసి । శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । ప్రాణాయస్వాహా॥ ౯౦ ॥

శ్రద్ధాయా మపానే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి। శివో

మావిశా ప్రదాహాయ । అపానాయ స్వాహా । శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । వ్యానాయస్వాహా । శ్రద్ధాయా ముదానే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి । శివోమా విశాప్రదాహాయ । ఉదానాయ స్వాహా । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి। శివో మా విశాప్రదాహాయ । సమానాయ స్వాహా। బ్రహ్మణి మ ఆత్మా ఽమృతత్వాయ । అమృతా పిధాన మసి॥ ౯౧॥

ప్రాణాయ స్వాహా సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి చత్వారి చ॥ ౯౯ ॥

సప్తతితమోఽనువాకః.

భుక్తాన్నాభిమన్త్రణమన్త్రాః.

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । ప్రాణ మన్నే నాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయా మపానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । అపాన మన్నే నాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిశ్యామృతగ్ంహుతమ్ । వ్యాన మన్నే నాప్యాయస్వ। శ్రద్ధా

యా ముదానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతమ్ । ఉదాన మన్నే
నాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిశ్యామృతగ్ం
హుతమ్ । సమాన మన్నే నాప్యాయస్వ॥ ౯౨॥ ౭౦॥

ఏకసప్తతితమోఽనువాకః.

జీవాత్మస్వరూపానుసంధానమన్త్రః.

అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషోఽఙ్గుష్ఠం చ సమాశ్రితః । ఈశ
స్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతి విశ్వభుక్॥ ౯౩॥ ౭౧॥

ద్విసప్తతితమోఽనువాకః.

అవయవస్వస్థతా ప్రార్థనామన్త్రః.

వాఙ్మ ఆసన్ । నసోః ప్రాణః । అక్ష్యో శ్చక్షుః । కర్ణ
యోశ్శ్రోత్రమ్ । బాహువో ర్బలమ్ । ఊరువో రోజః ।
అరిష్టా విశ్వాన్యఙ్గాని తనూః । తనువా మే సహ నమస్తే అస్తు
మా మాహిగ్ంసీః॥ ౯౪॥ ౭౨॥

త్రిసప్తతితమోఽనువాకః.

ఇన్ద్రసప్తర్షి సంవాదమన్త్రః.

వయ స్సుపర్ణా ఉపసేదు రిన్ద్రం ప్రియమేధా ఋషయో

నాథమానాః । అపధ్వాన్త మూర్ణుహి పూర్ధి చక్షు ర్ముముగ్ధ్యస్మా
న్నిధయేఽవ బద్ధాౝ॥ ౯౫॥ ౭౩॥

చతుస్సప్తతితమోఽనువాకః.

హృదయాలంభనమన్త్రః.

ప్రాణానాం గ్రన్థి రసి రుద్రో మా విశా న్తకః । తేనా
న్నే నాప్యాయస్వ॥ ౯౬॥ ౭౪॥

పంచసప్తతితమోఽనువాకః.

దేవతాప్రాణనిరూపణమన్త్రః.

నమో రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యు ర్మే పాహి॥ ౯౭॥
౭౫॥

షట్సప్తతితమోఽనువాకః.

అగ్నిస్తుతిమన్త్రః.

త్వమగ్నే ద్యుభి స్త్వ మాశుశుక్షణి స్త్వ మద్భ్య
స్త్వమశ్మన స్పరి।త్వం వనేభ్య స్త్వమోషధీభ్య స్త్వం నృణాం
నృపతే జాయసే శుచిః॥ ౯౮॥ ౭౬॥

సప్తసప్తతితమోఽనువాకః.

అభీష్టయాచనామన్త్రః.

శివేన మే సంతిష్ఠస్వ స్యోనేన మే సంతిష్ఠస్వ సుభూతేన మే సంతిష్ఠస్వ బ్రహ్మవర్చసేన మే సంతిష్ఠస్వ యజ్ఞస్యర్ధి మను సంతిష్ఠస్వోప తే యజ్ఞ నమ ఉప తే నమ ఉప తే నమః॥ ౯౯॥ ౭౭॥

అష్టసప్తతితమోఽనువాకః.

జ్ఞానసాధనవిధానమ్.

సత్యం పరం పరగ్ం సత్యగ్ం సత్యేన న సువర్గా ల్లోకా చ్చ్యవన్తే కదాచన సతాగ్ం హి సత్యం తస్మా త్సత్యే రమన్తే తపఇతి తపో నానశనా త్పరం యద్ధి పరం తప స్తద్దుర్ధర్షం తద్దురాధర్షంతస్మా త్తపసి రమన్తే దమ ఇతి నియతం బ్రహ్మ చారిణ స్తస్మా ద్దమే రమన్తే శమ ఇత్యరణ్యే మునయ స్తస్మా చ్ఛమే రమన్తే దాన మితి సర్వాణి భూతాని ప్రశగ్ంసన్తి దానా న్నాతి దుశ్చరం తస్మా ద్దానేరమన్తే ధర్మ ఇతి ధర్మేణ సర్వ మిదం పరిగృహీతం ధర్మా న్నాతిదుష్కరం తస్మా ద్ధర్మే రమన్తే ప్రజన ఇతి భూయాగ్ంస స్తస్మాద్భూయిష్ఠాః ప్రజా

యన్తే తస్మా ద్భూయిష్ఠాః ప్రజననే రమన్తేఽగ్నయ ఇత్యాహ
తస్మా దగ్నయ ఆధాతవ్యా అగ్నిహోత్ర మిత్యాహ తస్మా దగ్ని
హోత్రే రమన్తే యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞో హి దేవా స్తస్మా ద్యజ్ఞే
రమన్తే మానస మితి విద్వాగ్ంస స్తస్మా ద్విద్వాగ్ంస ఏవ
మానసే రమన్తే న్యాస ఇతి బ్రహ్మా బ్రహ్మా హి పరః పరో హి
బ్రహ్మా తాని వా ఏతాన్యవరాణి పరాగ్ంసి న్యాస ఏవాత్య
రేచయ ద్య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్ ॥ ౧౧౦॥ ౭౮॥

ఏకోనాశీతితమోఽనువాకః

ఆఖ్యాయికాముఖేన జ్ఞానసాధననిరూపణమ్.

ప్రాజాపత్యో హారుణి స్సుపర్ణేయః ప్రజాపతిం పితర
ముపససార కిం భగవన్తః పరమం వదన్తీతి తస్మై ప్రోవాచ
సత్యేన వాయు రావాతి సత్యేనాదిత్యో రోచతే దివి సత్యం
వాచః ప్రతిష్ఠా సత్యే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా త్సత్యం పరమం
వదన్తి తపసా దేవా దేవతా మగ్ర ఆయ న్తపస ర్షయ స్సువ
రన్వవిన్ద న్తపసా సపత్నా న్ప్రణుదా మారాతీ స్తపసి సర్వం ప్రతి
ష్ఠితం తస్మా త్తపః పరమం వదన్తి దమేన దాన్తాః కిల్బిష మవ

ఙ్మూన్వృన్తి దమేన బ్రహ్మచారిణ స్సువరగచ్ఛ న్దమో భూతా
నాం దురాధర్షం దమే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్దమః పరమం
వదన్తి శమేన శాన్తా శ్శివ మా చరన్తి శమేన నాకంమున
యోఽ న్వవిన్ద ఞ్ఛమో భూతానాం దురాధర్ష ఞ్ఛమే సర్వం
ప్రతిష్ఠితం తస్మా చ్ఛమః పరమం వదన్తి దానం యజ్ఞానాం
వరూథం దక్షిణా లోకే దాతారగ్ం సర్వభూతాన్యుపజీవన్తి
దానేనారాతీ రపానుదన్త దానేన ద్విషన్తో మిత్రా భవన్తి
దానే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్దానం పరమం వదన్తి ధర్మో
విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా లోకేధర్మిష్ఠం ప్రజా ఉపసర్పన్తి
ధర్మేణ పాప మపనుదతి ధర్మే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్ధర్మం
పరమం వదన్తి ప్రజననం వై ప్రతిష్ఠా లోకే సాధుప్రజాయా
స్తన్తుం తన్వానః పితౄణా మనృణో భవతి తదేవ తస్యా అనృ
ణం తస్మా త్ప్రజననం పరమం వదన్త్యగ్నయో వై త్రయీ
విద్యా దేవయానః పన్థా గార్హపత్య ఋ క్పృథివీ రథన్తర
మన్వాహార్యపచనం యజు రన్తరిక్షం వామదేవ్య మాహవ
నీయ స్సామసువర్గో లోకో బృహ త్తస్మా దగ్నీ న్పరమం వద
న్త్యగ్నిహోత్రగ్ం సాయం ప్రాత ర్గృహాణాం నిష్కృతి స్స్వి

ష్టగ్ం సుహుతం యజ్ఞక్రతూనాం ప్రాయణగ్ం సువర్గస్య
లోకస్య జ్యోతి స్తస్మా దగ్నిహోత్రం పరమం వదన్తి యజ్ఞ ఇతి
యజ్ఞేన హి దేవా దివం గతాయజ్ఞేనాసురా నపానుదన్త యజ్ఞేన
ద్విషన్తో మిత్రా భవన్తి యజ్ఞేసర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా ద్యజ్ఞం
పరమం వదన్తి మానసం వై ప్రాజాపత్యం పవిత్రం మానసేన
మనసా సాధు పశ్యతి మానసా ఋషయః ప్రజా అసృజన్త
మానసే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా న్మానసం పరమం వదన్తి న్యాస
ఇత్యాహు ర్మనీషిణో బ్రహ్మాణం బ్రహ్మా విశ్వఃకతమ స్స్వ
యమ్భు ప్రజాపతి స్సంవత్సర ఇతి సంవత్సరోఽ సావా
దిత్యో య ఏష ఆదిత్యే పురుష స్స పరమేష్ఠీ బ్రహ్మాత్మా యాభి
రాదిత్య స్తపతి రశ్మిభి స్తాభిః పర్జన్యో వర్షతి పర్జన్యేనౌషధి
వనస్పతయః ప్రజాయన్త ఓషధివనస్పతిభి రన్నం భవత్యన్నేన
ప్రాణాః ప్రాణై ర్బలం బలేన తప స్తపసా శ్రద్ధా శ్రద్ధయా
మేధా మేధయా మనీషా మనీషయా మనో మనసా శాన్తి
శ్శాన్త్యా చిత్తం చిత్తేన స్మృతిగ్ం స్మృత్యా స్మారగ్ం స్మారేణ
విజ్ఞానం విజ్ఞానేనాత్మానం వేదయతి తస్మా దన్నం దద న్త్సర్వా
ణ్యేతాని దదాత్యన్నా త్ప్రాణా భవన్తి భూతానాం ప్రాణై

ర్మనో మనసశ్చ విజ్ఞానం విజ్ఞానా దానన్దో బ్రహ్మయోని స్స
వా ఏష పురుషగ పఞ్చధా పఞ్చాత్మా యేన సర్వ మిదం
ప్రోతం పృథివీ చాన్తరిక్షం చ ద్యౌశ్చదిశ శ్చావాన్తరదిశా
శ్చ సవై సర్వ మిదం జగథ్స సభూతగ్ం స భవ్యం జిజ్ఞాస
క్లృప్త ఋతజా రయిష్ఠా శ్శ్రద్ధా సత్యో మహస్వా న్తమసో
పరిష్టా జ్జ్ఞాత్వా తమేవం మనసాహృదా చ భూయో నమృత్యు
ముపయాహి విద్వా న్తస్మాన్న్యాస మేషాం తపసా మతిరిక్తమా
హుర్వసురణ్వో విభూ రసిప్రాణేత్వమసి సన్ధాతా బ్రహ్మ న్త్వ
మసి విశ్వధృ త్తేజోదా స్త్వమస్యగ్నిరసివర్చోదా స్త్వమసి
సూర్యస్య ద్యుమ్నోదా స్త్వమసి చన్ద్రమస ఉపయామగృహీ
తోఽసిబ్రహ్మణే త్వా మహస ఓమిత్యాత్మానం యుఞ్జీత తద్వై
మహోపనిషదం దేవానాం గుహ్యం య ఏవం వేదబ్రహ్మణో
మహిమాన మాప్నోతి తస్మా ద్బ్రహ్మణో మహిమాన మిత్యు
పనిషత్ ॥ ౧౦౧॥ ౭౯॥

అశీతితమోఽనువాకః.

లౌకికవ్యవహారాణాం యాగరూపప్రతిపాదకశ్రుతిః.

తస్యైవం విదుషో యజ్ఞ స్యాత్మా యజమాన శ్శ్రద్ధా

పత్నీ శరీర మిధ్మ మురో వేది ర్లోమాని బర్హి ర్వేద శ్శిఖా
హృదయం యూపః కామ ఆజ్యం మన్యుః పశు స్తపోఽగ్ని
ర్దమ శ్శమయితా దక్షిణా వా గ్ఘోతా ప్రాణ ఉద్గాతా చక్షు
రధ్వర్యు ర్మనో బ్రహ్మా శ్రోత్ర మగ్నీ ద్యావ ద్ధ్రియతే సా దీక్షా
యదశ్నాతి తద్ధవి ర్యత్పిబతి తదస్య సోమపానం యద్రమతే
తదుపసదో యత్సంచరత్యుపవిశత్యుత్తిష్ఠతే చ స ప్రవర్గ్యో య
న్ముఖం తదాహవనీయో యా వ్యాహృతి రాహుతి ర్యదస్య
విజ్ఞానం తజ్జుహోతి యత్సాయం ప్రాతర త్తి తత్సమిధం
యత్ప్రాతర్మధ్యన్దినగ్ం సాయం చ తాని సవనాని యే అహో
రాత్రే తే దర్శపూర్ణమాసౌ యేఽర్ధమాసాశ్చ మాసాశ్చ తే
చాతుర్మాస్యాని య ఋతవ స్తే పశుబన్ధా యే సంవత్సరాశ్చ పరి
వత్సరాశ్చ తేఽహర్గణాస్సర్వవేదసం వా ఏతత్సత్రం యన్మరణం
తదవభృథ ఏతద్వై జరామర్య మగ్నిహోత్రగ్ంసత్రం య ఏవం
విద్వా నుదగయనే ప్రమీయతే దేవానా మేవ మహిమానం
గత్వాఽఽదిత్యస్య సాయుజ్యం గచ్ఛత్యథ యో దక్షిణే
ప్రమీయతే పితృణా మేవ మహిమానం గత్వా చన్ద్రమస
స్సాయుజ్యగ్ం సలోకతా మాప్నో త్యేతౌ వై సూర్యాచన్ద్ర

మహో ర్మహిమానో బ్రాహ్మణో విద్వా నభిజయతి తస్మా ద్బ్రా
హ్మణో మహిమాన మాప్నోతి తస్మా ద్బ్రాహ్మణో మహిమా
నమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ ౮౦ ॥

అమ్భస్యైకపఞ్చాశచ్ఛతం జాతవేదసే చతుర్దశ భూర
న్నం భూరగ్నయే భూరగ్నయే చైకమేకం పాహి పాహి
చత్వారి చత్వారి యశ్ఛన్దసాం ద్వే నమో బ్రహ్మణ ఋతం
తపో యథావృక్షస్యైక మేక మణోరణీయాగ్ం శ్చతుస్త్రి
గ్ంశ త్సహస్రశీర్షగ్ంషడ్విగ్ంశతి రాదిత్యో వా ఏష
ఆదిత్యో వై తేజ ఏకమేకం నిధనపతయే త్రయోవిగ్ంశతి
స్సద్యోజాతం త్రీణి వామదేవాయైక మఘోరేభ్య స్తత్పు
రుషాయ ద్వే ద్వే ఈశానో నమోహిరణ్యబాహవ ఏకమేక
మృతగ్ం సత్యం ద్వే సర్వో వై రుద్రశ్చత్వారి కద్రుద్రాయ
త్రీణి యస్య వైకఙ్కతీ కృణుష్వపాజో ఽదితి రాపోవా
ఇదగ్ం సర్వ మేకమేక మాపగ్పునన్తు చత్వా ర్యగ్నిశ్చ
సూర్యశ్చ నవ నవో మితిచత్వార్యా యాతు పఞ్చాజోఽసి
దశో త్తమే చత్వారి ఘృణిస్త్రీణి బ్రహ్మమేతుమాం యా స్తే
బ్రహ్మహత్యాం ద్వాదశ బ్రహ్మ మేధయా ఽద్యానఇమం

భ్రూణహత్యాం బ్రహ్మ మేధా బ్రహ్మ దేవానా మిదం వీర
హత్యా మేకాన్న విగ్ంశతి రేకాన్న విగ్ంశతి ర్మేధా దేవీ
మేధాం మ ఇన్ద్ర శ్చత్వారి చత్వా ర్యా మాం మేధా ద్వే
మయి మేధా మేక మపైతు పరం వాతం ప్రాణ మముత్ర
భూయా ద్ధరిగ్ం శక్త్యై రగ్నిం మా ఛిదో మృత్యో మా
నోమహా న్తం మానస్తోకే ప్రజాపతే స్వస్తిదా త్ర్యమ్బకం
యే తే సహస్ర మయుతం ద్వే ద్వే మృత్యవే స్వాహైకం
దేవకృతస్యైకాదశ యద్వో దేవా గ్ కామోఽకార్షీన్మన్యు
రకార్షీద్ద్వేద్వే తిలా ఞ్జుహోమి గావ శ్శ్రియం ప్రజాగ్
పఞ్చ తిలాగ్ కృష్ణా శ్చోరస్య శ్రీగ్ ప్రజ్ఞాతు జాతవేద స్సప్త
ప్రాణ వా క్త్వక్చక్షురఉత్తిష్ఠ పురుష పఞ్చ పృథివీ శబ్ద మనో
వాగవ్యక్తాత్మాఽన్తరాత్మా పరమాత్మా మే క్షుధేఽన్నమయ
పఞ్చదశాగ్న యే స్వాహైకచత్వారిగ్ంశ దోం తద్బ్రహ్మానవ
శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టో ఽమృతం జుహోమి చతుర్విగ్ం
శతి శ్శ్రద్ధాయాం దశాఙ్గుష్ఠమాత్రగ్ పురుషో ద్వే వాఙ్మ
ఆసన్నష్టౌ వయ స్సుపర్ణాగ్ ప్రాణానాం గ్రన్థి రసి ద్వే ద్వే
నమో రుద్రాయైకం త్వమగ్నే ద్యుభి ర్ద్వే శివేన మే సంతిష్ఠస్వ
సత్యం ప్రాజాపత్యా స్తస్యైవ మేక మేక మశీతిః ॥ ౮౦ ॥

అమ్భస్యపారే స్వస్తినః పాహినో అగ్న ఏకయా
ఉదితో వా ఏష ఋతగ్ం సత్య మోమి త్యామాం మేధా
మానస్తోకే తిలాఞ్జుహోమి శ్రద్ధాయా మపానే నివిష్టః
ప్రాజాపత్యో ద్వ్యుత్తరశతమ్॥ ౧౦౨॥

ఉత్తరశాంతిపాఠః.

సహ నా వవతు। సహ నౌ భునక్తు। సహవీర్యం కర
వావహై। తేజస్వి నావధీత మస్తు మావిద్విషావహై। ఓం
శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః॥

హరిః ఓమ్॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ఇతి తైత్తిరీయోపనిషది చతుర్థప్రపాఠకే
అన్త్యపాఠస్సమాప్తః.

ఆరణ్యకంచ సమాప్తమ్.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1939.